

H^HTÜKETİCİ İŞLEMLERİNDE AYIPLI MAL VE HİZMETTEN DOĞAN SEÇİMLİK HAKLARIN TABİ OLDUĞU ZAMANAŞIMI VE BUNUN GARANTİ TAAHHÜTLERİYLE İLİŞKİSİ

*Yrd. Doç. Dr. Ahmet TÜRKMEN**

GİRİŞ

Tüketici işlemlerinde ayıptan doğan sorumluluk hükümleriyle, tüketiciye bir kısmı yenilik doğuran hak niteliğinde karşı tarafın hukukî alanına doğrudan ve tek taraflı tesir edebilme imkânı tanınmıştır. Gerek bu yönüyle gerekse kusura dayanmayan bir sorumluluk türü olması nedeniyle muhatap bakımından oldukça ağır sonuçlar doğurabilecek bu hükümler, bu hakların kullanılabilmesi için alacak zamanaşımı sürelerinden (TBK m. 146, 147) çok daha kısa zamanaşımı sürelerinin öngörülmesiyle, tüketici karşısındaki muhatap lehine yumuşatılmaya ve dengelenmeye çalışılmıştır. Ağır bir sorumluluk altında olan muhataplara kanun koyucu tarafından sağlanan bir başka avantaj ise, ayıptan doğan sorumlulukta zamanaşımının başlangıcına aittir. Gerçekten de ayıptan sorumlulukta zamanaşımı mallarda teslimle, hizmetlerde ise hizmetin ifasıyla işlemeye başlar. Zamanaşımının başlaması için tüketicinin maldaki veya hizmetteki ayıbı bilmesine ve öğrenmesine gerek dahi yoktur.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun ayıptan doğan sorumlulukta zamanaşımına ilişkin düzenlemeleri büyük ölçüde 4077 sayılı Kanundaki düzenlemelerle örtüşmektedir. Ancak yine de ayıptan sorumlulukta seçimlik hakların kullanılmasında gözden geçirme ve bildirim külfetle-

^H Hakem incelemesinden geçmiştir.

* İzmir Gediz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

rinin kaldırılması, ayıbın malın tüketiciye teslim anında var olmasının gerekmesi, ayıptan doğan hakların kullanılmasının yeni kanunî sınırlamalara tabi olması gibi değişikliklerin zamanaşımı konusunda dolaylı etkileri olmuştur. Keza, ikinci el satışlardaki zamanaşımı düzenlemesi de 4077 sayılı Kanunda olmayan yeniliklerdir.

Bu çalışmada; tüketicinin seçimlik haklarının hukukî niteliğinin zamanaşımıyla ilişkisi, zamanaşımının sözleşmeyle kısaltılması, zamanaşımının başlangıç anı, 6502 sayılı Kanunla getirilen yeni zamanaşımı süreleri, zamanaşımının durması ve kesilmesi, garanti taahhütlerinin zamanaşımına etkisi gibi konular tüketici işleminin kendine özgü nitelikleri ve 6502 sayılı Kanundaki yeni düzenlemeler ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Tüketici hukuku alanında oldukça geniş bir uygulama alanına sahip olan sözleşmesel garanti taahhütlerinin zamanaşımıyla ilişkisi özel önem arz etmesi nedeniyle ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Zamanaşımı müessesesinin tüketici işlemlerinde ayıplı mal ve hizmetten sorumlulukta özellik ve önem arz etmediği hususlara ise değinilmemiştir. Keza, tüketici işlemi kavramı, ayıptan doğan sorumluluğun maddî ve şeklî koşulları, seçimlik hakları kullanmanın sınırları gibi hususlar ya kapsam dışı bırakılmış ya da yalnızca çalışmamızı ilgilendirdiği ölçüde değerlendirme konusu yapılmıştır.

Tüketicinin seçimlik haklarla birlikte veya ondan bağımsız olarak genel hükümlere göre isteyebileceği tazminatlara ilişkin zamanaşımı meselesi de, çalışmanın içeriğini oldukça genişleteceğinden kapsam dışı bırakılmıştır.

I. SEÇİMLİK HAKLARIN HUKUKİ NİTELİĞİ VE ZAMANAŞIMIYLA İLİŞKİSİ

Tüketiciye ayıplı mal ve hizmetten dolayı kanun tarafından dört seçimlik hak tanınmıştır (TKHK m. 11/I, 15/I). Bunlar; sözleşmeden dönme, bedelden indirim, ücretsiz onarım ve ayıpsız misliyle değiştirme haklarıdır. Ayıplı hizmette ise, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi hakkı hizmetin yeniden görülmesi hakkı şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kanunun tüketiciye tanıdığı bu seçimlik hakların hukukî niteliği birbirinden farklıdır. Bizim katıldığımız ve doktrinde giderek daha çok taraftar bulan görüşe göre, ücretsiz onarım ve değiştirme/hizmetin yeniden görülmesi hakları aynen ifa tale-

binin uzantısı niteliğinde bir alacak hakkıdır¹. Buna karşılık, sözleşmeden dönme hakkı bozucu yenilik doğuran,² bedelden indirim hakkı ise değiştirici yenilik doğuran bir haktır³. Bir diğer görüşe göre ise, tüketiciye tanınan ücretsiz onarım ve malın değiştirilmesi/hizmetin yeniden görülmesi de dahil bütün haklar, yenilik doğuran hak niteliğindedir⁴. Bu vasıflandırmanın iki

¹ **Serozan**, Rona; *Sözleşmeden Dönme*, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2007, s. 292; **Buz**, Vedat; *Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar*, Yetkin Yayınları, Ankara 2005, s. 170 vd.; **Atamer**, Yeşim/**İnceoğlu**, Murat; *Satım Sözleşmesinde Tüketicinin Seçimlik Hakları ve Avrupa Birliği Hukuku ile Uyumu Sorunu*, Otomotiv Distribütörleri Derneği Yayını, İstanbul 2012, s. 14; **Atamer**, Yeşim/**Baş**, Ece; “Avrupa Birliği Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak 6502 sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Satım Sözleşmesinde Ayıptan Sorumluluk”, İstanbul Barosu Dergisi, *Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı*, Cilt: 88, Özel Sayı 1, 2014, s. 35; **Aydoğdu**, Murat/**Kahveci**, Nalan; *Türk Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri*, İleri Kitabevi, 1. Baskı, İzmir 2013, s. 177.

² **Serozan**, s. 298; **Zevkililer**, Aydın/**Gökyayla**, K. Emre; *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 13. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2013, s. 127; **Aydoğdu/Kahveci**, s. 179; **Şahiniz**, Salih C.; *Tacirler Arası Ticari Satımlarda Satıcının Ayıplı İfadan (Ayıplı Mal Tesliminden) Sorumluluğu*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008, s. 101; **Ayan**, s. 26; **Atasoy**, Ömer Adil/**Taşkın**, Mustafa/**Acar**, Hakan; *Tüketiciyi Koruma Hukuku*, 2. Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara 2000, s. 71.

³ **Serozan**, s. 298; **Atamer/Baş**, s. 35; **Atamer/İnceoğlu**, s. 55; **Arbek**, Ömer; *Satım Konusu Ayıplı Malın Tamir Edilmesi*, Yetkin Yayınları, Ankara 2005, s. 58; **Şahiniz**, s. 101; **Atasoy/Taşkın/Acar**, s. 71.

⁴ **Zevkililer/Gökyayla**, s. 127; **Yavuz**, Cevdet; *Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu*, Beta Yayınevi, İstanbul 1989 (Satım), s. 141; **Aslan**, Yılmaz; *6502 sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku*, 4. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa 2014, s. 165-166; **Gümüş**, Mustafa Alper; *6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, Cilt 1 (Madde: 1-46), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014 (Tüketici), s. 109; **Petek**, Hasan; “Tıbbi Müdahalelerden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Uygulanması”, Prof. Dr. M. Polat Soyer’e Armağan, DEÜHFD Özel Sayı, C.II, 2013 (Basım Yılı: 2014), s. 995; **Şahiniz**, s. 101; **Yıldırım**, Abdülkerim; *Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması*, XII Levha Yayınları, İstanbul 2009, s. 308; **Deryal**, Yahya; *Tüketici Hukuku*, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008, s. 94-95; **Ayan**, Nurşen; “Taşınır Satımında Satıcının Kanundan Doğan Ayıba Karşı Tekeffül Borcu”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:15, Sayı: 1, 2007, s. 25; **Atasoy/Taşkın/Acar**, s. 70-71; **Tiryaki**, Betül; *Tüketicinin Korunması Hukuku Açısından Ayıplı Hizmetten Doğan Sorumluluk*, Yetkin Yayınları, Ankara 2007, s. 110-111. Aynı yönde bkz. “4822 sayılı kanunla değişik 4077 sayılı Tüketicinin Korunması

önemi vardır. Birincisi; ücretsiz onarım ve değiştirme haklarını aynen ifa talebinin uzantısı niteliğinde bir hak olarak kabul edersek, tüketicinin bu hakların yerine getirilmemesi durumunda Kanunun kendisine tanıdığı başka seçimlik bir hakkı kullanması mümkün olacaktır⁵. Yok eğer bu hakları yenilik doğuran hak olarak kabul edersek, katıldığımız görüş çerçevesinde⁶, kural olarak bu haklar kullanılmakla tükenecek ve bu haklardan dönülmesi ancak istisnaî durumlarda söz konusu olabilecektir⁷. Tüketicinin seçimlik haklarını vasıflandırmanın ikinci önemi, çalışmamızla da doğrudan ilgili olarak bu hakları kullanmanın tabi olacağı sürenin niteliği bakımından karşımıza çıkar. Kural olarak alacak hakları zamanaşımına tabi iken, yenilik doğuran haklar hak düşürücü süreye tabidirler. Ancak kanun koyucu seçimlik haklar arasında bu hakların hukukî niteliğine göre bir ayrıma gitmemiş, bu hakların tamamını zamanaşımına tabi kılmıştır. Bizim de katıldığımız doktrindeki hakim görüş TKHK'daki bu sürelerin zamanaşımı süresi olduğu yönündedir⁸. Bir başka görüşe göre ise alacak hakkı niteliğindeki ücretsiz

Hakkında Kanunun 4 ve 4/A maddelerinde ayıplı mal ve ayıplı hizmetle ilgili tüketicinin seçimlik hakları sayılmıştır. Bu haklar kullanımla biten inşai haklardan olup, davacının onarım olarak kullandığı seçimlik hakkını ıslah ile değiştirmesi mümkün değildir.", Y. 13. HD., E. 2008/1735, K. 2008/7867, T. 5.6.2008 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁵ **Zevkliler**, Aydın/**Aydoğdu**, Murat; Tüketicinin Korunması Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2004, s. 126; **Atamer/İnceoğlu**, s. 55; **Atamer/Baş**, s. 36-37; **Aydoğdu/Kahveci**, s. 178.

⁶ Yenilik doğuran hakların, ancak tarafların anlaşması veya mahkemenin vereceği inşai kararlarla mümkün olabileceği fikrindeki değiştirilmiş sözleşme teorisini savunan yazarlara göre ise, alıcı yenilik doğuran bir seçimlik hakkını kullandıktan sonra davada ıslah yoluyla seçimlik hakkını değiştirebilmektedir. (**Aral**, Fahrettin/**Ayrancı**, Hasan; Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 125)

⁷ Kullanılmış bir yenilik doğuran hakkın geri alınması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Buz**, s. 443 vd.

⁸ **Zevkliler/Aydoğdu**, s. 149; **Aslan**, s. 174; **Kara**, İlhan; Tüketici Hukuku, Engin Yayınevi, Ankara 2012, s. 392; **Akıncı**, Şahin; Ayıplı Mal ve Hizmetlere Karşı Tüketicinin Korunması, Cemre Yayınları, Konya 1998, s. 156; **Petek**, s. 1005, dn. 72; **Atasoy/Taşkın/Acar**, s. 71; **Kapanacı**, Kadir Berk; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Açısından Satış Hukukunda Ayıptan Doğan Sorumluluk ve Sözleşmesel Garanti Taahhütleri, XII Levha Yayınevi, İstanbul 2012, s. 79. Satış sözleşmeleri bakımından aynı yönde bkz. **Edis**, Seyfullah; Saticının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1963, s. 131; **Tunçomağ**, Kenan; Borçlar Hukuku, II. Cilt, Özel Borç

onarım ve değiştirme hakları zamanaşımına, dönme ve bedelden indirim hakları ise hak düşürücü süreye tabi olmalıdır⁹.

Esasında hukukî nitelikleri itibariyle hak düşürücü süreye tabi olmaları gereken sözleşmeden dönme ve bedelden indirim gibi yenilik doğuran hakların zamanaşımına tabi olması Türk-İsviçre hukukunda yeni değildir. Gerçekten de, gerek satış (TBK m. 231) gerekse eser sözleşmesinde (TBK m. 478) ayıptan sorumlulukta, hem ücretsiz onarım ve değiştirme hem de dönme ve bedelden indirim haklarının kullanılması zamanaşımına tabidir. Keza mülga 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda da tüketicinin ayıptan doğan seçimlik hakları zamanaşımına tabiydi (m. 4/IV, 4A/IV). Bu açıdan 6502 sayılı Kanunun bu seçimlik hakların tamamını zamanaşımına tabi tutması bir yenilik değildir ve dolayısıyla satış ve eser sözleşmesindeki zamanaşımı meselelerine ilişkin çözümler, 6502 sayılı Kanunun zamanaşımına ilişkin sorunlarına da yardımcı olacaktır.

Sonuç olarak, tüketici, seçimlik haklarını kanunlarda öngörülen zamanaşımı süresi içinde kullanabilmektedir. Sözleşmeden dönme ve bedelden indirim gibi yenilik doğuran hakların muhataba karşı nasıl kullanılacağı ise tartışmalıdır¹⁰. Sözleşme teorisine göre; tüketicinin bu hakları kullanması muhataba yöneltilmiş bir icap niteliğindedir ve bu hakkın kullanılması için muhatapın bunu kabul etmesi gerekir. Şayet muhatap tüketicinin seçmiş

İlişkileri, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1974, s. 125; **Tandoğan**, Haluk; Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Cilt: I/1, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, 4. Bası, Olgaç Matbaası, Ankara 1985 (Cilt I/1), s. 201; **Bilge**, Necip; Borçlar Hukuku, Özel Borç Münasebetleri, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara 1971, s. 89; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 139; **Honsell**, Heinrich; Obligationenrecht, Kurzkommentar, Art. 1-529, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2008, Art. 210 N 1, s. 809; **Yavuz**, C., Satım, s. 155; **Yavuz**, Cevdet; Borçlar Hukuku Dersleri, Özel Hükümler, 9. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2011 (Dersler), s. 85; **Yavuz**, Cevdet; Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümleri, Beta Yayınevi, 7. Baskı, İstanbul 2009 (Borçlar), s. 119; **Müller-Chen**, OR 210 N 1, s. 214; **Gümüş**, Mustafa Alper; Borçlar Hukuku, Özel Hükümler, 3. Bası, Cilt I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013 (Borçlar Özel), s. 115; **Şahiniz**, s. 124.

⁹ **Bucher**, Eugen; Obligationenrecht, Besonderer Teil, 3. Auflage, Zürich 1988, s. 94; **Buz**, s. 398. Tüketicieye tanınan tüm seçimlik hakları yenilik doğuran hak olarak niteleyen **Yıldırım** da yenilik doğuran hakların zamanaşımına tabi olmaması gerektiğine işaret etmiştir (s. 310).

¹⁰ Bu konudaki teoriler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Yavuz**, C., s. 113 vd.

olduğu hakkı kabul etmezse, tüketici dava açarak muhatabın kabul beyanında bulunmasına hükmedilmesini isteyecektir¹¹. Değiştirilmiş sözleşme teorisine göre ise; hakların icra edilebilmesi için ya tüketici ve muhatap arasında bu yönde bir anlaşma olması veya eğer muhatap bundan kaçınıyorsa, onun irade beyanı yerine geçecek bir mahkeme hükmü gerekir. Böyle bir durumda hakimin vereceği karar yenilik doğurucu (inşâî) bir karar olacaktır¹². Bizim de kabul ettiğimiz hakim görüşüne göre ise; tüketici seçimlik hakkını tek taraflı ve karşı tarafa varması gereken bir irade beyanı ile kullanabilir¹³. Tüketicinin seçimlik hakkını kullanması için dava açmasına gerek olmadığı gibi, tüketici ile muhatap arasında bir anlaşma yapılmasına da gerek yoktur¹⁴. Böyle bir durumda muhatabın tüketicinin seçmiş olduğu seçimlik hakkın gereklerini yerine getirmemesi durumunda, tüketicinin açacağı dava sonunda verilecek karar inşâî nitelikte değil, tespit niteliğinde olacaktır¹⁵. Yani mahkeme, tüketicinin yenilik doğuran hakkını kanunun öngördüğü koşullara ve sınırlamalara uygun olup olmadığına bakacaktır. Eğer uygunsa davayı kabul edecek, değilse, red edecektir. Ancak her hâlükârda tek taraflı irade beyanı ile kullanılan yenilik doğuran hakların zamanlaşımını kesebilmesi için -zamanlaşımını kesen başka bir sebep yoksa- tüketicinin dava açması gerekecektir.

II. SEÇİMLİK HAKLARIN KULLANILMASINDA ZAMANAŞIMINA İLİŞKİN GENEL İLKELER

6502 sayılı Kanununun ayıplı mal ve hizmetten doğan sorumlulukta genel zamanlaşımını düzenleyen 12. ve 16. maddelerindeki “*Kanunlarda veya taraflar arasındaki sözleşmede daha uzun bir süre belirlenmediği takdirde*”

¹¹ Serozan, s. 294; Buz, s. 175.

¹² Aral/Ayrancı, s. 124.

¹³ Aslan, s. 165; Akıncı, s. 136; Yıldırım, s. 309; Atasoy/Taşkın/Acar, s. 70. Satış sözleşmeleri bakımından aynı yönde bkz. Bucher, BT, s. 99; Tandoğan, Cilt I/1, s. 189; Serozan, s. 297; Yavuz, C., Borçlar, s. 117; Yavuz, C., Satım, s. 135; Gümüş, Borçlar, s. 97; Ayan, s. 25; Şahiniz, s. 101; Arbek, s. 53.

¹⁴ Tandoğan, Cilt I/1, s. 189; Serozan, s. 297; Zevkliler/Gökyayla, s. 127; Gümüş, Borçlar, s. 97; Akıncı, s. 136; Şahiniz, s. 101.

¹⁵ Tandoğan, Cilt I/1, s. 189; Serozan, s. 298; Zevkliler/Gökyayla, s. 127; Akıncı, s. 136; Aydoğdu/Kahveci, s. 176; Yıldırım, s. 309; Şahiniz, s. 101; Ayan, s. 25.

ifadesinden tüketicinin seçimlik haklarını kullanmasında zamanaşımına ilişkin iki temel ilkenin varlığından söz edilebilir. Bunlardan birincisi, borçlar hukukundaki sözleşme özgürlüğü çerçevesinde kural olarak taraflarca serbestçe kararlaştırılabilecek ve bu anlamda kısıtlanılabilecek zamanaşımı sürelerinin tüketici aleyhine kısıtlanmamasıdır. Gerçekten de Türk Borçlar Kanununun satış, eser gibi sözleşmeler başta olmak üzere ayıptan doğan sorumluluğa ilişkin hükümleri genellikle tamamlayıcı nitelik taşımaktadırlar. Bu kapsamda taraflar zamanaşımını kısıtlanabileceği gibi, hile ve ağır kusur hali gibi istisnalar dışında ayıptan sorumluluğu da tamamen kaldırılabilmektedirler. Buna karşılık satıcı/sağlayıcı/üretici/ithalatçı/kredi veren, vb. karşısında zayıf durumda olan tüketiciyi koruma amacıyla çıkartılan 6502 sayılı Kanun hükümleri çoğunlukla emredici hükümler ihtiva ederler. 6502 sayılı TKHK'da ayıplı mal ve hizmetten doğan sorumluluğu düzenleyen zamanaşımına ilişkin hükümler (TKHK m. 12, 15) de nisbî emredici niteliktedir. Böyle olunca kanunun öngördüğü zamanaşımı süreleri tüketici aleyhine kısıtlanmamakta, ancak sözleşmeyle tüketici lehine uzatılabilmektedir. Tüketicinin ayıplı mal ve hizmetten doğan seçimlik haklarını kullanmasında zamanaşımına ilişkin ikinci ilke ise, farklı kanunlarda seçimlik hakların kullanımına ilişkin TKHK'dakinden daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörülmüşse farklı kanunlardaki bu sürenin uygulanması gerekliliğidir.

A. Kanundaki Zamanaşımı Sürelerinin Kısıtlanmaması

Zamanaşımı süreleri farklı kanunlarda düzenlenmiştir. Türk Borçlar Kanununun ikinci ayırımında belirlenen zamanaşımı süreleri (TBK m. 146-147) kesindir. Bu süreler sözleşmeyle değiştirilemez (TBK m. 148). Ancak bu ayırım dışında Türk Borçlar Kanunu ve diğer kanunlarda öngörülen zamanaşımı süreleri kural olarak sözleşme özgürlüğü çerçevesinde değiştirilebilir¹⁶. Zamanaşımı süresi kısıtlanılabileceği gibi, uzatılabilir¹⁷. Ancak süre

¹⁶ **Oğuzman**, Kemal/Öz, Turgut; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt: 1, 11. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s. 603; **Eren**, Fikret; Borçlar Hukuku, Genel Hükümler (6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış), Yetkin Yayınları, 14. Baskı, Ankara 2012, s. 1287; **Erdem**, Mehmet; Özel Hukukta Zamanaşımı, XII Levha Yayınları, İstanbul 2010, s. 370 vd.

¹⁷ **Bucher**, BT, s. 96; **Edis**, s. 131; **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 200; **Tunçomağ**, s. 127; **Zevkiler/Gökyayla**, s. 139; **Honsell**, Art. 210 N 1, s. 809; **Yavuz**, C., Satım, s. 159;

kısaltılıyorsa, bu sürenin hiçbir zaman alacaklının takipte bulunmasını zorlaştıracak kadar kısa olmaması gerekir¹⁸.

6502 sayılı Kanunda tüketicinin ayıptan doğan seçimlik haklarına ilişkin zamanaşımı süreleri de kanunun emredici niteliği gereği sözleşmeyle kısaltılamaz¹⁹. Eğer taraflar zamanaşımını sözleşmeyle kısaltmışlarsa, bu sözleşme kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olacak, tarafların belirlediği sürenin yerini yasal tekeffül zamanaşımı süresi alacaktır. Aşağıda da görüleceği üzere, kanun koyucu zamanaşımının yalnızca ikinci el satışlarda iki yıldan bir yıla, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda beş yıldan üç yıla indirilebileceğini kabul etmektedir (TKHK m. 12/II)²⁰.

Kanundaki zamanaşımı sürelerinin kısaltılmamasına karşılık, bunların tüketici lehine uzatılabilmesi mümkündür. Taraflar, aralarında yapacakları bir sözleşmeyle yasal tekeffül sorumluluğunu ve buna bağlı olarak tüketicinin seçimlik haklarını kullanmasının bağlı olduğu zamanaşımını serbestçe belirleyebilirler. Doktrinde katıldığımız hakim fikre göre tarafların uzatacakları zamanaşımı süresi hiçbir zaman on yılı geçemez²¹. Ancak garanti taahhütleriyle daha uzun bir garanti süresi belirlenebilir. Böyle bir durumda, muhatabin yasal tekeffül sorumluluğu ve tüketicinin bundan doğan seçimlik hakları on yıla sınırlı olacak, bunun dışındaki taahhütler ise muhatapların öngördüğü kapsamda ve taahhüt ettiği süre kadar geçerli olacaktır²². Yasal

Aral/Ayrancı, s. 142; **Gümüş**, Borçlar Özel, s. 116. Satış sözleşmelerinde ayıptan sorumluluk zamanaşımının kısaltılmayacağı yönünde bkz. **Feyzioğlu**, Feyzi Necmeddin; Borçlar Hukuku, Akdin Muhtelif Nevileri (Özel Borç İlişkileri), Cilt I, 4. Bası, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1980, s. 302; **Aydoğdu/Kahveci**, s. 225.

¹⁸ **Oğuzman/Öz**, s. 603; **Eren**, s. 1287; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 139; **Yavuz**, C., Satım, s. 160; **Erdem**, s. 373-374.

¹⁹ **Zevkliler/Aydoğdu**, s. 147; **Kapancı**, s. 83; **Atasoy/Taşkın/Acar**, s. 76.

²⁰ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. IV B 2.

²¹ **Zevkliler/Gökyayla**, s. 139; **Gümüş**, Tüketici, s. 125-126; **Atasoy/Taşkın/Acar**, s. 75; **Yavuz**, Nihat; Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 181. Satış sözleşmeleri bakımından aynı yönde bkz. **Edis**, s. 131; **Tunçomağ**, s. 127; **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 200; **Feyzioğlu**, s. 302; **Honsell**, Art. 210 N 4, s. 811; **Aral/Ayrancı**, s. 141-142; **Gümüş**, Borçlar, s. 116; **Aydoğdu/Kahveci**, s. 224; **Şahiniz**, s. 125; **Ayan**, s. 34.

²² **Gümüş**, Tüketici, s. 126.

zamanaşımı için on yıldan uzun süre kararlaştırılmış olması halinde, bu sözleşme TBK m. 146'ya aykırı olacaktır²³. Doktrinde bazı yazarlar ise herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın ayıptan doğan sorumluluğa ilişkin zamanaşımı sürelerinin uzatılabileceği görüşündedirler²⁴.

Yasal zamanaşımı süresinin sözleşmeyle uzatılması ile garanti verenin yasal zamanaşımı süresinden uzun garanti süreleri içinde malda veya hizmette ortaya çıkabilecek aksaklıklardan sorumlu olacağını sözleşmeyle taahhüt etmesi birbirinden farklı kavramlardır. Garanti taahhütleri ve zamanaşımı arasındaki ilişki özel önemi nedeniyle aşağıda ayrı bir başlık altında incelenecektir²⁵.

B. Tüketicinin Lehine Olan Zamanaşımı Sürelerinin Uygulanması

Ayıptan doğan seçimlik hakların kullanımına ilişkin zamanaşımı süreleri TKHK dışında farklı kanunlarda da belirlenmiş olabilir. Farklı kanunlardaki zamanaşımı süreleri TKHK'da belirlenen zamanaşımı sürelerinden kısa olabileceği gibi, uzun da olabilir. İşte böyle bir durumda tüketici lehine olan kanundaki uzun zamanaşımı süresi uygulanmalıdır. Başka kanunlarda daha kısa bir zamanaşımı süresi öngörülmüş ise, tüketici işlemleri bakımından TKHK'daki süre daha uzun ise, TKHK'daki uzun süre uygulanacaktır.

TKHK dışındaki bir kanundaki zamanaşımı süresinin uygulanması, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını (TKHK m. 83/II) ve dolayısıyla bunun sonucu olarak 6502 sayılı Kanunda öngörüldüğü şekilde ve onun sınırlamalarına tabi olarak tüketicinin seçimlik haklarını kullanmasını engellemecektir. Başka bir deyişle, başka bir kanundaki zamanaşımı süresi uygulanırsa bile, o kanundaki ayıptan sorumluluğa ilişkin diğer hüküm ve sınırlamalardan önce, TKHK'daki hükümler uygulanacaktır. Örneğin, ilk altı ay içinde ortaya çıkan ayıpların malın teslim edildiği veya hizmetin ifa edildiği

²³ Tandoğan, Cilt I/1, s. 200; Edis, s. 131; Feyzioğlu, s. 302; Zevkliler/Gökyayla, s. 139; Şahiniz, s. 125.

²⁴ Yavuz, C., Dersler, s. 86; Yavuz, C., Satım, s. 159; Aslan, s. 179; Akçaal, Mehmet/ Uyumaz, Alper; "6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Bazı Hükümlerine (m. 1-16) İlişkin Bir İnceleme", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 2, 2013, s. 266-267.

²⁵ Bkz. aşa. VII.

anda var olduğu kabul edilecek ve ispat yükü satıcı veya sağlayıcıda olacaktır (TKHK m. 10/I). Keza görev ve yetkiye ilişkin konularda da bu işlem TKHK'ya tabi olacaktır (TKHK m. 83/II). Başka bir deyişle, başka kanunlardaki lehe olan zamanaşımı uygulanacak, ancak uyuşmazlık TKHK dışındaki kanun hükümlerine göre değil, tüketiciye daha etkin koruma sağlayan TKHK hükümlerine göre çözülecektir. Ancak TKHK m. 83 atfıyla TKHK'da hüküm bulunmayan hallerde yine genel hükümler uygulanacaktır.

III. ZAMANAŞIMININ BAŞLANGIÇ ANI

TKHK zamanaşımı süresinin başlangıç anı bakımından malın teslimi (TKHK m. 12/I) ve hizmetin ifası (TKHK m. 16/I) tarihlerini esas almıştır. Tüketici işlemine konu olan bir malın teslimi söz konusuysa süre malın tesliminden itibaren başlayacak, mal sağlama dışında diğer her türlü faaliyet olarak tanımlanan hizmetlerde de (TKHK m. 3/I d) süre hizmetin ifası tarihinden itibaren başlayacaktır. Gerek ayıplı mal tesliminde gerekse ayıplı hizmet ifasında *ayıp daha sonra ortaya çıksa bile* zamanaşımı süresi malın teslimi ve hizmetin ifasından itibaren başlayacaktır. Zamanaşımı tüketicinin maldaki ayıbı öğrendiği andan itibaren başlamaz. Zamanaşımının başlaması için tüketicinin malın ayıplı olduğunu veya hizmetin ayıplı ifa edildiğini bilmesi de gerekmez. Hatta öyle ki, tüketici ayıbı hiç öğrenmeden de zamanaşımı sona erebilir²⁶.

A. Malın Teslimi

Ayıplı maldan sorumluluk, ayıp daha sonra ortaya çıksa bile, malın tüketiciye teslim tarihinden itibaren başlar (TKHK m. 12/I)²⁷. Teslimden anlaşılması gereken, sözleşmeyi ifa etmek iradesiyle malın tüketicinin

²⁶ Müller/Chen, OR 210 N 4, s. 215.

²⁷ Bir malın tüketiciye teslimi yalnızca satış sözleşmelerine münhasır olmayıp, bir malın teslimini içeren eser sözleşmelerinde de ortaya çıkabilir. Örneğin, terzinin sipariş üzerine diktiği gelinliği teslim etmesinde olduğu gibi. TKHK ayıplı maldan sorumluluk hükümlerini yalnızca satış sözleşmeleri bakımından ele almıştır. Kanun koyucunun ayıplı mal sağlamanın yalnızca satış sözleşmesi ile olacağı varsayımından hareketle yaptığı bu düzenleme **Gümüş** tarafından haklı olarak eleştirilmiştir (Tüketici, s. 104).

tasarrufu altına konulduğu bütün durumlardır²⁸. O halde teslim için alıcının satılanın niteliklerini gözden geçirebilecek şekilde satılan üzerinde fiilî yetki kazanmış olması gerekir²⁹. Taşınırlar bakımından bu süre, malın tüketicinin fiilî hakimiyet alanına sokulmasıyla başlar³⁰. Tüketicinin malı teslim almada temerrüde düşmesi ve tüketicinin isteği üzerine malın sözleşmesel veya kanunî ifa yerinden başka bir yere gönderilmesi hallerinde de kural olarak, mal tüketiciye teslim edilmeden tüketici için zamanaşımı süresi başlamayacaktır. Buna karşılık, satılanın tüketicinin temsilcisine teslim edilmiş olması yeterli olacaktır³¹.

Yalnızca zilyetliğin devri, malın teslim edilmiş sayılması için yeterli değildir. Malın teslim yoluyla zilyetliğinin devredilmesi gereklidir³². Bu anlamda, malın kendisinin teslimi, mal üzerinde fiilî hakimiyet kurmaya yarayan araçların teslimi, malın zilyedin fiilî hakimiyet alanına bırakılması, malın yasal ve iradî temsilciye verilmesi teslim yerine geçerken, malın zilyetliğin havalesi yoluyla devri, hükmen teslim, malı temsil eden senetlerin teslimi gibi zilyetliğin devri yolları teslim yerine geçmez³³ ve dolayısıyla bu türden zilyetlik devriyle zamanaşımı süresi işlemeye başlamaz. Kısa elden teslimde ise, mal halihazırda tüketicinin elinde olduğu için zamanaşımı süresi sözleşmenin kurulduğu andan itibaren başlar. Artırma yoluyla satışlarda da, malın mülkiyeti taşınırlarda ihale anında, taşınmazlarda tescil ile tüketiciye geçse de (TBK m. 279), satıcının ayıptan sorumluluğu teslimden itibaren başlayacaktır. Örneğin internet üzerinden yapılan bir müzayedede malın mülkiyeti ihale anında tüketiciye geçerken, satıcının ayıptan sorumluluğu ihale edilen malın tüketiciye gönderilip teslim edilmesiyle başlaya-

²⁸ Akıncı, s. 158; Şahiniz, s. 123.

²⁹ Yavuz, C., Satım, s. 156-157; Şahiniz, s. 123.

³⁰ Müller/Chen, OR 210, N 4, s. 215.

³¹ Yavuz, C., Satım, s. 157; Şahiniz, s. 123.

³² Gümüş de satım sözleşmeleri bakımından dolaysız zilyetliği alıcıya sağlamayan devirlerin zamanaşımının başlaması için yeterli olmadığını, alıcı malın dolaysız zilyetliğini devralmadan zamanaşımının başlamayacağını ifade etmektedir (Gümüş, Borçlar, s. 114). Ayrıca bkz. Gümüş, Tüketici, s. 126.

³³ Zilyetliğin devri türleri bakımından geniş bilgi için bkz. Oğuzman, Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe; Eşya Hukuku, 15. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2012, s. 71 vd.

caktır. Mülkiyetin geçmesinin tescile bağlı olduğu durumlarda da, zamanaşımı süresi tescil ile değil, malın teslimiyle başlayacaktır. Örneğin, tüketici işlemine konu bir otomobil noterde yapılan satış sözleşmesinden sonra trafik siciline tescil edilmiş olsa bile, zamanaşımı süresi satış veya tescil tarihinden itibaren değil, otomobilin tüketiciye tesliminden itibaren işlemeye başlayacaktır. Aynısı tüketici işlemine konu olan taşınmazlar bakımından da geçerlidir. Ön ödemeli konut satışı ve konut finansmanı sözleşmelerinde de, ayıptan sorumluluk teslimden sonra başlayacaktır. Bu noktada konutun kat irtifakı veya kat mülkiyeti olarak tapuya tescil edilmesi de bir önem taşımayacaktır. Ard arda teslimli satışlarda ise her bir teslimden sonra o teslim edilen mal için zamanaşımı işlemeye başlar³⁴. Örneğin, bir dergi aboneliği sözleşmesinde aylık maldan sorumluluk her bir derginin teslim edildiği günden itibaren başlayacaktır. Geciktirici koşula bağlı olarak yapılan satışlarda, zamanaşımı, satılanın teslimi tarihinden itibaren değil, sözleşmede kararlaştırılan geciktirici koşulun gerçekleşmesiyle işlemeye başlar³⁵. Gayrimaddi mallar bakımından ise, malın tüketicinin egemenlik alanına sokulmasıyla zamanaşımı işlemeye başlayacaktır. Örneğin, mesafeli sözleşmeyle satın alınan bir e-kitap, e-makale, dijital formatlı bir film veya müzik formatları veya akıllı telefonlarda ücretli bir uygulama veya oyun satışında zamanaşımı, dosyanın veya uygulamanın tamamının indirilmesiyle başlar.

B. Hizmetin İfası

Aylık hizmetten sorumluluk, ayıp daha sonra ortaya çıkmış olsa bile hizmetin ifası tarihinden itibaren başlar (TKHK m. 16/I). Hizmet, bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan ya da yapılması taahhüt edilen mal sağlama dışındaki her türlü tüketici işleminin konusunu teşkil etmektedir³⁶. Aylık hizmet; bir eser, vekâlet, taşıma, sigorta, simsarlık, saklama, vb. kanundaki tipik sözleşmelerden kaynaklanabileceği gibi herhangi bir atipik sözleşmeden de kaynaklanabilir.

³⁴ Edis, s. 131; Tunçomağ, s. 126; Tandoğan, Cilt I/1, s. 189; Zevkliler/Gökyayla, s. 139; Aral/Ayrancı, s. 141; Yavuz, C., Satım, s. 156; Şahiniz, s. 123.

³⁵ Edis, s. 131; Tunçomağ, s. 126; Tandoğan, Cilt I/1, s. 199; Zevkliler/Gökyayla, s. 139; Yavuz, C., Satım, s. 156; Şahiniz, s. 123.

³⁶ Hizmet kavramıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Tiryaki, s. 41 vd.

Ayıplı hizmetten sorumlulukta zamanaşımının başlangıcı hizmetin ifa edildiği tarihtir. Örneğin, bir doktorun hastasını hatalı ameliyat etmesi halinde ayıptan sorumluluğu ameliyat tarihinden itibaren başlayacaktır. Hizmet, sürekli veya belirli aralıklarla ifa ediliyorsa, ayıplı hizmetin ifa edildiği andan itibaren zamanaşımı süresi başlar. Örneğin, bir spor salonu için yıllık üyelik sözleşmesi yapan bir tüketicinin spor salonundaki bazı aletlerin çalışmaması yüzünden almış olduğu ayıplı hizmette zamanaşımı, tüketiciye karşı ayıplı hizmetin ifa edildiği tarih olacaktır.

IV. ZAMANAŞIMI SÜRELERİ

Ayıplı mal ve hizmetten doğan seçimlik haklara ilişkin zamanaşımı süreleri TKHK'da özel olarak düzenlenmiştir. Tüketici ayıplı mal ve hizmetten doğan seçimlik haklarını yukarıda belirttiğimiz zamanaşımına ilişkin genel ilkeler çerçevesinde kullanabilecektir³⁷. Kanunlarla belirlenen bu zamanaşımı süreleri, tüketicinin ayıplı mal ve hizmetten doğan seçimlik haklarını kullanmasına ilişkindir. Yoksa tüketicinin seçimlik hakkı kullanmasıyla muhatabın ortaya çıkan borçları, örneğin sözleşmeden dönme ve bedelden indirim haklarının kullanılması halinde bu hakların kullanılmasıyla ortaya çıkan iade borçları, seçimlik hakların kullanılabilmesi için Kanunun öngördüğü zamanaşımına değil, on yıllık genel zamanaşımına tabidir (TBK m. 146)³⁸.

A. Genel Süre (2 Yıl)

Kanunlarda veya taraflar arasındaki sözleşmede daha uzun bir süre belirlenmediği takdirde, ayıplı maldan sorumluluk, ayıp daha sonra ortaya çıkmış olsa bile, malın tüketiciye teslim tarihinden itibaren iki yıllık zamanaşımına tabidir (TKHK m. 12/I). İki yıllık zamanaşımı süresi ayıptan doğan seçimlik hakların kullanılması için genel zamanaşımı süresi olup, kanunlarda veya taraflar arasındaki sözleşmelerde daha uzun bir süre belirlenmediği takdirde iki yıllık zamanaşımı süresi uygulanacaktır. Aynı şekilde ayıplı hizmetler bakımından da iki yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür (TKHK m. 16/I).

³⁷ Bkz. yuk. II.

³⁸ **Buz**, s. 265, 399; **Kapancı**, s. 80.

Kanunda veya taraflar arasındaki sözleşmede daha uzun bir süre belirlenmediği takdirde, tüketici seçimlik haklarını bu iki yıllık süre içinde kullanabilmektedir. İki yıllık genel zamanaşımını kaçıran tüketici, seçimlik haklarından birini kullanması durumunda zamanaşımı def'iyle karşı karşıya kalabilecektir. Buna karşılık, tüketici böyle bir durumda ayıptan doğan seçimlik haklarını kullanamasa da, tüketici işleminin niteliğine göre sözleşmeden doğan alacak zamanaşımı süreleri olan on yıllık (TBK m. 146) ve 5 yıllık (TBK m. 147) zamanaşımı süreleri geçmediği müddetçe, sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesinden doğan sözleşmeye aykırılık hükümlerine (TBK m. 112 vd.) dayanabilecektir.

İki yıllık zamanaşımı süresi adi ve gizli ayıplar bakımından geçerli olup, ayıbın hile ve ağır kusurla gizlendiği durumlarda (TKHK m. 12/III, 16/II) uygulanmayacaktır. Sözleşmenin kurulduğu tarihte tüketicinin haberdar olduğu ve haberdar olmasının beklendiği ayıplar bakımından ise tüketici zaten -bu ayıplarla sınırlı olmak üzere- seçimlik haklarını kullanamayacaktır (TKHK m. 10/II)³⁹.

B. 6502 Sayılı Kanundaki Özel Süreler

1. Konut ve Tatil Amaçlı Taşınmazlar (5 Yıl)

Konut veya tatil amaçlı taşınmazlarda satıcının ayıptan sorumluluğu taşınmazın tüketiciye teslim tarihinden itibaren beş yıldır (TKHK m. 12/I). TKHK bu düzenlemeyle, Türk Borçlar Kanunundaki taşınmaz satışına ilişkin zamanaşımından farklı bir düzenleme getirmektedir. Türk Borçlar Kanununa göre; satıcının bir yapının ayıplı olmasından doğan davalar, mülkiyetin geçmesinden başlayarak beş yılın ve satıcının ağır kusuru varsa yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğramaktadır (TBK m. 244/III). Her iki kanunda da ayıptan doğan sorumluluk için süre beş yıl olsa da, TKHK'da bu süre teslimden itibaren, TBK'da ise mülkiyetin geçmesinden itibaren

³⁹ Ancak belirtmelidir ki sözleşmenin kurulması esnasında tüketicinin bilmediği veya bilmesinin beklenemeyeceği ayıplar daha sonra ortaya çıkmışsa bu durumda ayıptan sorumluluk söz konusu olur. (TKHK m. 10/II) Örneğin, teşhirden satın alınan bir koltuğun teşhir nedeniyle ortaya çıkan olağan eskimelerinden ve çiziklerinden satıcı sorumlu olmazken, bu koltuğun kılıfının ilk yıkamada renginin bozulması nedeniyle ortaya çıkacak ayıptan satıcı sorumlu olacaktır.

başlamaktadır. Türk hukukunda kural olarak taşınmaz mülkiyeti ise tescille kazanılmaktadır. Adi taşınmaz satışlarında satıcının ayıptan doğan sorumluluğu tescil tarihinden itibaren başlayacaktır. Ancak tüketici işlemlerinde ayıptan sorumluluk konut veya tatil amaçlı taşınmazın teslimiyle başlayacaktır. Konut veya tatil amaçlı taşınmazlarda teslim koşulunun gerçekleşmesi için taşınmazın tüketicinin egemenlik alanına sokulması yeterli olacaktır. Bu da çoğu zaman konutun anahtarlarının teslimiyle mümkün olacaktır⁴⁰. Kanaatimizce, teslimin tescilden önce yapılması halinde, ayıptan doğan sorumluluk tescilden itibaren başlamalıdır. Ancak teslim, tescilden sonra yapılmışsa bu takdirde ayıptan sorumluluğun teslimden itibaren başlayacağına şüphe yoktur. Bu noktada ifade etmek gerekir ki; tüketicinin malı teslim almada temerrüde düşmesi durumunda da taşınmaz teslim edilmeden zamanaşımı süresi işlemeye başlamayacaktır.

Bir eserin teslimini içeren konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda da yüklenicinin sorumluluğu eserin tüketiciye teslim tarihinden itibaren beş yıldır. Bu süre ve sürenin başlangıç anı, eser sözleşmesinde ayıptan sorumluluğa ilişkin (TBK m. 478) zamanaşımını düzenleyen hükümlerle de uyumludur.

Türk Borçlar Kanunu ve TKHK'da konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda ayıptan doğan sorumlulukta zamanaşımına ilişkin ayrı bir başka düzenleme, ayıbın alıcıdan hileyle gizlenmesi veya ayıbın satıcının ağır kusuruyla meydana gelmesi durumudur. Türk Borçlar Kanununa göre; hile ve ağır kusurla gizlenen ayıplarda satıcının sorumluluğu mülkiyetin geçmesinden itibaren 20 yıldır (TBK m. 244/III). TKHK'da ise, hileli ve ağır kusurlu ayıplarda 5 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanmayacağı ifade edilmektedir. Kanaatimizce burada, on yıllık genel zamanaşımı (TBK m. 146) yerine, tüketicinin lehine olan 20 yıllık sürenin uygulanması gerekecektir. 20 yıllık zamanaşımı süresi de, mülkiyetin devrinden itibaren değil, teslimden itibaren başlayacaktır. Aynı şekilde, bir yapının teslimini konu alan eser sözleşmelerinde de, yüklenicinin hilesi veya ağır kusuru halinde, konut ve tatil amaçlı taşınmazlar da dahil olmak üzere ayıplı yapının niteliğine bakılmaksızın yüklenicinin ayıptan doğan sorumluluğu yapının teslim tarihinden itibaren yirmi yıldır (TBK m. 478).

⁴⁰ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 74.

Son olarak belirtmek gerekir ki; konut ve tatil amaçlı taşınmaz dışındaki taşınmaz satışlarında, bunun bir tüketici işlemi olması halinde, iki yıllık genel zamanaşımı süresi uygulanacaktır ve bu süre içinde seçimlik haklarını kullanmayan tüketicinin hakları zamanaşımına uğrayacaktır.

2. İkinci El Satışlar

TKHK'da ikinci el satışlarda zamanaşımı bakımından yeni bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre; ikinci el satışlarda satıcının ayıplı maldan sorumluluğu bir yıldan, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallarda ise üç yıldan az olamayacaktır (TKHK m. 12/II)⁴¹. Bu düzenlemeyle Türk hukukuna ilk kez ikinci el satış kavramı girmiştir. İkinci el kavramıyla kastedilen, kullanılmış mallardır. Bu düzenlemeye göre taraflar sözleşmeyle satıcının sorumluluğuna ilişkin zamanaşımı süresini sözleşmeyle kısaltabilecekler, ancak tarafların sözleşmeyle belirleyeceği zamanaşımı süresi ayıplı mallarda bir yıldan, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda üç yıldan az olamayacaktır. Tarafların sözleşmeyle kanunda öngörülen zamanaşımı sürelerini bir, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda üç yıla kadar kısaltabileceklerini öngören bu düzenleme, zamanaşımı sürelerinin tüketici aleyhine değiştirilemeyeceği ilkesinin de bir istisnasını oluşturmaktadır⁴².

Önemle belirtmek gerekir ki; tarafların zamanaşımına ilişkin bir düzenleme yapmadıkları ve sözleşmeyle süreyi kısaltmadıkları durumlarda ikinci el satışlarda satıcının sorumluluğu TKHK m. 12/I'deki iki ve beş yıllık zamanaşımına tabi olacaktır⁴³.

⁴¹ Bu düzenlemenin kaynağı olan 25/5/1999 tarihli Tüketici Malları Satım Sözleşmeleri ve İlgili Garantilerin Bazı Yönleri Hakkında 1999/44/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesinin (L 171 12 Official Journal European Communities 7.7.1999) 7. maddesine göre satıcı ile tüketici arasındaki yapılan ikinci el mal satıcı ile tüketici, Yönergenin 5. maddesinde öngörülen iki yıllık zamanaşımını sözleşmeyle kısaltabilirler. Ancak kısaltılacak bu süre bir yıldan az olamaz. Direktifin gerekçesinde de buna ilişkin olarak ikinci el mallarda tüketicinin ayıpsız misliyle değiştirme hakkını kullanmasının neredeyse imkânsız olduğunu, bu nedenle tarafların sözleşmeyle daha kısa bir süre kararlaştırabilecekleri ifade edilmektedir. Bu Yönergenin kapsamına yalnızca taşınır mallar girmektedir (Yönerge m. 1).

⁴² Aynı yönde bkz. **Atamer/Baş**, s. 60.

⁴³ Başka görüşte bkz. **Gümüş**, Tüketici, s. 126. Yazar, getirilen bu yeni düzenlemeyle ikinci el satışlarda zamanaşımı süresinin iki yıldan bir yıla, konut ve tatil amaçlı taşın-

Bu hüküm yalnızca tüketici işlemi niteliğindeki ikinci el satışlar bakımından geçerlidir. Bu nedenle satıcının meslekî ve ticarî amaçla hareket eden bir kişi, karşı tarafın da meslekî ve ticarî amaçla mal edinmeyen tüketici niteliğinde biri olması gerekmektedir. Tüketici işlemi niteliğinde olmayan adi ve dar anlamda ticarî satış sözleşmeleri bakımından taraflar herhangi bir alt sınıra tabi olmaksızın TBK m. 231’de öngörülen iki yıldan daha kısa bir zamanaşımı süresi belirleyebileceklerdir.

Ayrıca hatırlatmak gerekir ki; zamanaşımı süresi dolmadan malın tüketici tarafından üçüncü bir kişiye devredilmesi halinde, şayet malın ilk tesliminden itibaren zamanaşımı süresi dolmamışsa, ikinci tüketici, meslekî ve ticarî amaçla hareket eden ilk satıcıya ve üretici ve ithalatçı gibi diğer muhataplara karşı seçimlik haklarını kullanabilecektir⁴⁴.

3. Ağır Kusur veya Hileyle Gizlenen Ayıplarda Süreler (10 Yıl)

TKHK’da mal veya hizmetteki ayıbın ağır ve hile ile gizlenmesi durumunda zamanaşımı sürelerinin uygulanmayacağı ifade edilmektedir

mazlarda ise beş yıldan üç yıla indirildiğini, ancak tarafların sözleşmeyle zamanaşımı sürelerini uzatabileceklerini ifade etmektedir. Yine bu yönde bkz. **Kaya**, Ferman; “Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 88, Sayı: 2014/1, Ocak-Şubat 2014, s. 74. Benzer yönde bkz. **Akçaal/Uyumaz**, s. 266.

⁴⁴ Aynı yönde bkz. **Atamer/Baş**, s. 60. Malın temlikî durumunda tazminat isteminin genel mahkemelerde görülmesi gerektiği konusunda bkz. “4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanununun 1 ve 2. maddelerinde açıklanan kanunun amacı ve kapsamı ile 3. maddesinde tanımlanan satıcı ve tüketici kavramları birlikte değerlendirildiğinde, bir uyumsuzluğun bu yasa kapsamında sayılabilmesi ancak taraflar arasında mal veya hizmet satışına ilişkin bir hukukî işlemin bulunmasına bağlıdır. Dava konusu somut olayda ise davacı ile davalı arasında sözleşme bulunmamaktadır. Taraflar arasında bir mal ve hizmet alımı söz konusu değildir. Bu nedenle davacının 4077 sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun” kapsamında “tüketici” olduğundan söz edilemez. Açıklanan nedenle davaya genel mahkemelerce bakılması gerekir. Şu durumda mahkemece, davaya tüketici mahkemesi sıfatıyla bakılamayacağından görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, işin esasına girilerek yazılı biçimde hüküm kurulması doğru görülmemiş, bu nedenle kararın bozulması gerekmiştir.”, Y. 4. HD., E. 2008/1800, K. 2008/3308, T. 13.3.2008 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). Ayıba karşı tekeffülden doğan hakların temlikî halinde bunun sözleşmeden dönme ve bedelden indirim haklarına nasıl uygulanacağı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Buz**, s. 341 vd. Ayrıca bkz. **Yavuz**, C., Satım, s. 149.

(TKHK m. 12/III, 16/II). Öncelikle ifade etmek gerekir ki gizli ayıplar bu kapsamda değildir, onlar genel zamanaşımı sürelerine tabidir⁴⁵. Hileyle ve ağır kusurla gizlenen ayıplar bakımından zamanaşımının uygulanmayacağı ifade edilmiş ise de, bununla yalnızca TKHK’da öngörülen kısa zamanaşımı sürelerinin uygulanmayacağı kastedilmekte, yoksa muhatabı sınırsız bir zamanla sorumlu tutmanın haklı olmadığı doktrinde haklı olarak ifade edilmektedir⁴⁶. Bunun sonucunda muhatapların ayıptan sorumluluğu on yıllık (TBK m. 146) zamanaşımına tabi olacaktır⁴⁷. Bir başka görüşe göre ise⁴⁸,

⁴⁵ Yargıtay’ın gizli ayıplarda zamanaşımı sürelerinden yararlanılamayacağına ilişkin verdiği kararlara katılmamaktayız. “*Davacılar 2007 yılı başlarında dava konusu çatlakların oluştuğunu ve bunun imalat hatasından kaynaklanan gizli ayıp olduğunu ileri sürerek eldeki davayı açmışlardır. 4822 Sayılı Kanunla değişik 4077 Sayılı Kanunun 4/4. maddesi gereği ayıplı maldan sorumluluk konut ve tatil amaçlı taşınmaz mallarda 5 yıl ise de aynı maddenin son cümlesinde “Ancak, satılan malın ayıbı tüketiciden satıcının ağır kusuru veya hile ile gizlenmişse zamanaşımı süresinden yararlanılamaz” denmektedir. Hal böyle olunca dava konusu taşınmazdaki ayıbın gizli ayıp olduğunun tespiti halinde 5 yıllık zamanaşımı süresinden faydalanılamayacağı kabul edilmelidir. Mahkemece öncelikle bilirkişilerden çatlakların zaman içinde ortaya çıkan gizli ayıp niteliğinde olup olmadığına ilişkin (davalının bu konudaki iddialarının da araştırılması suretiyle) rapor alınması ve sonrasında raporun değerlendirilmesi suretiyle sonucuna uygun karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.*”, Y. 13. HD., E. 2008/6176, K. 2008/10736, T. 18.9.2008 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). Gizli ayıp-gizlenmiş ayıp ayırımı hakkında bkz. **Atamer/İnceoğlu**, s. 67; **Atamer/Baş**, s. 59.

⁴⁶ **Aslan**, s. 177; **Petek**, s. 1007. Satış sözleşmeleri bakımından aynı yönde bkz. **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 201.

⁴⁷ **Eren**, s. 1290; **Zevkliler/Aydoğdu**, s. 148; **Aral/Ayrancı**, s. 144; **Aslan**, s. 177; **Atamer/İnceoğlu**, s. 67; **Atamer/Baş**, s. 59; **Gümüş**, Tüketici, s. 126; **Demir**, Mehmet; “Tüketim Mallarının Satımındaki Garantilere İlişkin AB Yönergesi ve Ülkemizdeki Yasal Düzenleme”, AÜHFD, C. 54, S. 3, 2005, s. 42; **Petek**, s. 1007; **Aydoğdu/Kahveci**, s. 228; **Ayan**, s. 35-36; **Erdem**, s. 228-229; **Çelik**, s. 68; **Yavuz**, N., s. 181. Satış sözleşmeleri bakımından aynı yönde bkz. **Edis**, s. 132; **Bilge**, s. 89; **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 201; **Feyzioğlu**, s. 303; **Honsell**, Art. 210 N 2, s. 810; **Bucher**, BT, s. 96; **Müller/Chen**, OR 210, N 9, s. 216; **Yavuz**, C., Satım, s. 164; **Şahiniz**, s. 131. **Akıncı** ise kanunda bir üst sınır belirtilmemekle birlikte, bu hakların dürüstlük kuralı kapsamında kullanılması gerektiğini ve sözleşmenin yapılmasından çok uzun zaman sonra ayıbı ileri sürmenin hakkın kötüye kullanılması yasağıyla aykırı olacağını ifade etmektedir (s. 160-161). **Atasoy/Taşkın/Acar** da bu durumda süre sınırlaması olmaksızın tüketicinin seçimlik haklarını kullanabileceğini savunmaktadır (s. 76).

ayıbın hile ve ağır kusur ile gizlenmesi haksız fiil teşkil eder ve burada haksız fiile ilişkin zamanaşımı süreleri (TBK m. 72) uygulanmalıdır. Bu görüşün kabulü halinde, ayıbın ağır kusur ve hileyle gizlendiğinin teslimden kısa bir süre sonra öğrenilmesi halinde, tüketicinin iki yıllık zamanaşımı süresi içinde haklarını kullanması gerekecektir ki, böyle bir durumda kanun koyucunun hile ve ağır kusur halinde zamanaşımı sürelerinin uygulanmayacağı yönündeki iradesinin bir anlamı kalmaz⁴⁹.

Tüketici, ağır kusur ve hileyle gizlenen ayıplarda kanunun öngördüğü seçimlik haklarını genel zamanaşımı süreleri içinde dilediği gibi kullanabilir. Ancak bu durumda da şayet kanunlarda, genel alacak zamanaşımından daha uzun bir zamanaşımı öngörülmüşse, tüketici işlemleri bakımından bu sürelerin uygulanması gerekir. Örneğin, ayıbın tüketiciden hile veya ağır kusurlu gizlenmesi halinde, taşınmaz satışlarında yapının teslim tarihinden itibaren (TBK m. 244/III) ve eser sözleşmelerinde yüklenicinin ağır kusuru varsa, ayıplı eserin niteliğine bakılmaksızın yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğramaktadır (TBK m. 478). Eser sözleşmelerini konu alan bir tüketici işleminde, ağır kusurlu yüklenicinin sorumluluğu eseri teslim tarihinden itibaren 20 yıl, şayet bir eserin teslimini konu alan bir eser sözleşmesi niteliğinde değilse, örneğin, bir doktorun estetik ameliyat yapmasında olduğu gibi, bu da hizmetin ifasından itibaren 20 yıllık zamanaşımına tabi olacaktır.

Ağır kusur ve hileyle gizlenen ayıplar bakımından son olarak, satıcı ve sağlayıcıyla birlikte ayıptan müteselsilen sorumlu olan üretici, ithalatçı ve bağlı kredilerde konut finansmanı veya kredi verenin durumunun da ortaya konması gerekir. Üretici, ithalatçı ve bağlı kredilerde kredi verenin sorumluluğu teminat amaçlı bir sorumluluk olduğundan, satıcı veya sağlayıcının ayıbı hileyle ve ağır kusurla gizlemesi halinde, üretici, ithalatçı ve kredi verene yönelik talepler de on yıllık zamanaşımına (TBK m. 146) tabi olmalıdır⁵⁰. Keza üretici ve ithalatçının da ayıbı ağır kusur ve hileyle gizlemeleri halinde de tüketicinin ayıptan doğan seçimlik hakları on yıllık zamanaşımına

⁴⁸ **Serozan**, s. 299, dn. 146 ve orada anılan yazarlar. Ayrıca bkz. **Honsell**, Art. 210 N 2, s. 810.

⁴⁹ **Aral/Ayrancı**, s. 144.

⁵⁰ Kredi verenin durumu hariç bu yönde bkz. **Gümüş**, Tüketici, 129.

tabidir. Zira kanun koyucu, ayıptan müteselsilen sorumlu olanlar arasında ayıbın ağır kusur veya hileyle gizlenmesi bakımından bunların kim tarafından gizlendiği konusunda bir ayırımı gitmemiş, tüketicinin ayıptan doğan seçimlik haklarının zamanaşımına tabi olmayacağını ifade etmiştir (TKHK m. 12/III, 16/II)⁵¹. Maldaki veya hizmetteki ayıbın kim tarafından gizlendiği, yalnızca müteselsil sorumluların iç ilişkilerindeki rücu hakları bakımından önem taşır.

4. Bağlı Kredilerde Kredi Veren Sorumluluğunda Süreler (1 Yıl)

Tüketici kredisi veya konut finansmanı sözleşmelerindeki bağlı kredilerde kredi verenin, satıcı veya sağlayıcının sözleşmeyi hiç veya gereği gibi yerine getirmemesinden dolayı müteselsil sorumluluğu öngörülmüştür (TKHK m. 30/IV, 35/II). Bir gereği gibi yerine getirmeme hali olarak, malın ayıplı teslim edilmesi veya hizmetin ayıplı ifa edilmesi hallerinde de kredi veren veya konut finansmanı kuruluşu bu ayıptan dolayı sorumlu olacaktır.

Kredi verenin sorumluluğu, satıcı ve sağlayıcının sorumluluğundan farklı olarak miktar bakımından sınırlandırılmış, süre bakımından da satıcının sorumluluğundan daha kısa bir süre öngörülmüştür. Kredi veren yalnızca kullandığı kredi miktarıyla sorumludur. Ayıbın bu miktarı aşması durumunda kredi veren, yalnızca kullandığı kredi miktarına kadar sorumlu tutulabilecek, tüketici, varsa geri kalan miktarı satıcı veya sağlayıcıdan talep edebilecektir. Kredi verenin sorumluluğuna ilişkin ikinci sınırlama ise sorumlu olduğu süre bakımındandır. Satıcı veya sağlayıcı malın veya hizmetin niteliğine göre taşınır mallarda iki yıl, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda beş yıl, hizmetlerde iki yıl ile ayıplardan sorumlu tutulabilirken, kredi verenin sorumluluğu ayıptan doğan seçimlik haklardan dolayı sorumluluğu bir yıl ile sınırlandırılmıştır⁵². Kredi verenin sorumluluğu, kredinin verildiği

⁵¹ Aksi yönde bkz. **Gümüş**, Tüketici, s. 129-130. Yazara göre satıcının ağır kusurlu olmadığı durumda, üretici veya ithalatçı ağır kusurlu olsa bile, üretici ve ithalatçıya yönelik talepler için on yıllık genel zamanaşımı süresi uygulanmaz.

⁵² **Aydoğdu** konut finansmanı kuruluşunun sorumluluğunun miktar yönünden sınırlandırılmasını doğru bulmakla birlikte, ayıplı ifadan dolayı sorumluluğun bir yıllık süreyle sınırlandırılmasını eleştirmektedir. **Aydoğdu**, Murat; Konut Finansman Sistemi (Mortgage), Adalet Yayınevi, Ankara 2010 (Konut), s. 90-91. Yazar ayrıca, 4077 sayılı

veya varsa tescilden itibaren değil, ayıplı malın tesliminden ve hizmetin ifası tarihinden itibaren başlayacaktır. Keza malın sözleşmede kararlaştırılan tarihten sonraki bir zamanda teslim edilmesi halinde de bir yıllık süre teslimden itibaren başlayacaktır⁵³. Seçimlik hakların kullanılmasını da kapsayan bu süre doktrinde de kabul edildiği üzere bir zamanaşımı süresidir⁵⁴. TKHK'daki bu düzenlemeler nisbî emredici nitelikte olduğu için, taraflar sözleşmeyle bağlı kredi verenin ayıplı ifadan dolayı sorumluluğunu uzatabilirler⁵⁵, ancak tarafların uzatacakları süre on yılı aşamaz (TBK m. 146). Satış sözleşmelerinde tüketicinin bağlı kredi verene karşı sürekli def'i hakkını kullanıp kullanamayacağı aşağıda incelenmiştir⁵⁶.

C. Satış Sözleşmelerinde Tüketicinin Sürekli Def'i Hakkı

Türk Borçlar Kanununun satış sözleşmesinde zamanaşımını düzenleyen hükümlerinde alıcının satılanın kendisine devrinden başlayarak iki yıl içinde bildirdiği ayıptan doğan def'i hakkının, bu sürenin geçmiş olmasıyla ortadan kalkmayacağı ifade edilmektedir (TBK m. 231/I c. son). Buna göre; alıcı gözden geçirme ve bildirim külfetlerini yerine getirmişse zamanaşımı süresi geçmiş olsa bile satıcının kendisine bedel talebine karşı ayıptan doğan seçimlik haklarını def'i olarak ileri sürme imkânına sahiptir.

TKHK m. 83/II atfi gereği, TKHK'da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanacağından satış sözleşmesinde alıcıya tanınan bu sürekli def'i hakkının tüketici işlemleri bakımından da söz konusu olup olmadığının tartışılması gerekir. Öncelikle ifade etmek gerekir ki; adi satış sözleşmeleri için getirilen gözden geçirme ve bildirim külfetleri yeni 6502

Kanun döneminde kampanyalı satışlarda süre sınırı getirilmemesinin yerinde olduğunu ifade etmektedir (s. 90-91).

⁵³ **Çabri**, Sezer; Konut Finansmanı Sözleşmeleri, XII Levha Yayınları, İstanbul 2010, s. 339. Ancak yazara göre konutun teslimi alıcıdan kaynaklanan sebeplerle sözleşmede kararlaştırılan zamanda gerçekleşmiyorsa, kararlaştırılan zamanda teslim gerçekleşmiş gibi konut finansmanı kuruluşunun sorumluluğunun başlar. Ayrıca yazar, konutun tesliminin sözleşmede kararlaştırılan zamandan önce gerçekleşmiş olması halinde, bir yıllık sürenin teslimle başlayacağını ifade etmektedir (s. 339).

⁵⁴ **Gümüş**, Tüketici, s. 212.

⁵⁵ **Çabri**, s. 340.

⁵⁶ Bkz. aşa. IV C.

sayılı Kanunda kaldırılmıştır. Bu nedenle, tüketici satışlarında tüketicinin kendisine yöneltilen bedel talebine karşı ayıptan doğan sürekli def'i hakkını kullanması için iki yıllık veya konut ve tatil amaçlı taşınmazlar bakımından da beş yıllık zamanaşımı içerisinde gözden geçirme ve bildirim külfetlerini yerine getirmesi zorunlu değildir⁵⁷. Tüketici gözden geçirme ve bildirim yapmaksızın kendisine karşı yöneltilen bedel taleplerine karşı herhangi bir zamanaşımı sınırına tabi olmaksızın ayıptan sorumluluğa ilişkin seçimlik haklarından birini kullanabilecektir⁵⁸. Örneğin, taksitle bir mal satın almış olan tüketici malın ayıplı çıkması halinde, satıcının herhangi bir taksit tutarının ödenmesi talebine karşılık, ayıptan doğan def'i hakkını ve bununla seçimlik haklarını satıcıya karşı kullanabilecektir.

Tüketicinin satış sözleşmesi niteliğindeki tüketici işlemleri bakımından sürekli def'i hakkını bağlı kredilerde kredi verene karşı kullanıp kullanamayacağına da tartışılması gerekir. Bağlı kredilerde kredi verenin ayıptan dolayı sorumluluğu malın teslimi veya hizmetin ifasından itibaren bir yılla sınırlandırılmıştır (TKHK m. 30/IV, 35/II). Kanaatimizce, bu süre geçtikten sonra da kredi verenin kredi bedelinin ödenmesine ilişkin talebine karşı tüketici, satış sözleşmelerinde satıcıya karşı ileri sürebildiği def'i hakkını, bağlı kredi verenin sorumlu olduğu bir yıllık süre geçtikten sonra da ileri sürerek ayıptan dolayı kanunun kendisine tanıdığı seçimlik haklarını kullanabilmelidir⁵⁹. Satış sözleşmelerinde tüketicinin satıcıya karşı kullanabileceği sürekli def'i hakkının, bağlı kredilerde kredi verene karşı teşmil edilmesi tüketicinin korunması işlevinin yerine getirilmesini sağlayacaktır.

⁵⁷ **Aslan** ise tüketicini def'i yoluyla seçimlik haklarını kullanabilmesi için tüketicinin teslimden itibaren iki yıl içinde ortaya çıkan ayıpları satıcıya bildirmesi gerektiğini ifade etmektedir (s. 177).

⁵⁸ Satış sözleşmeleri bakımından tüketicinin def'i hakkının zamanaşımına uğramayacağı yönünde bkz. **Yavuz**, C., Satım, s. 165; **Yavuz**, C., Dersler, s. 88; **Şahin**, s. 133. Aksi yönde bkz. **Gümüş**, Borçlar Özel, s. 118. Yazara göre sürekli def'i hakkının sözleşmenin tasfiyesine yol açan bir yenilik doğuran hak işlevi görmesi, söz konusu def'i hakkının kıyasen TBK m. 146'daki on yıllık zamanaşımına tabi olması gerektirir.

⁵⁹ **Çabri** ise konut finansmanı sözleşmelerindeki bağlı krediler bakımından tüketicinin sürekli def'i hakkından söz etmemekle beraber, bir yıllık sürenin geçmesinden itibaren hiçbir şekilde konut finansmanı kuruluşuna başvurulamayacağını ifade etmektedir (s. 339).

V. ZAMANAŞIMININ DURMASI VE KESİLMESİ

A. Genel Olarak

Zamanaşımının ayıplı mallarda teslimden, ayıplı hizmetlerde ifa tarihinden itibaren başlayacağını düzenleyen TKHK'da zamanaşımının durması ve kesilmesine ilişkin özel hükümler bulunmamaktadır. TKHK m. 83 atfı gereği ayıplı maldan sorumlulukta zamanaşımının durması ve kesilmesi hususlarında Türk Borçlar Kanununun genel hükümleri uygulanacaktır⁶⁰.

Bu nedenle, yalnızca ücretsiz onarım ve ayıpsız misliyle değiştirme haklarında değil, sözleşmeden dönme ve bedelden indirim haklarının kullanılmasında zamanaşımına tabi olacak ve her bir seçimlik hakkın kullanılmasında zamanaşımının durması ve kesilmesine ilişkin hükümler uygulanacaktır.

B. Zamanaşımının Durması

Zamanaşımını durduran sebeplerden biri varsa zamanaşımı işlemeye başlamaz, işlemiş olan zamanaşımı ise durur. Zamanaşımını durduran sebepler, başta TBK m. 153 ve diğer kanunlarda sınırlı sayıda sayılmıştır ve kıyas yoluyla yeni bir durma sebebi yaratılması mümkün değildir⁶¹. Ayıplı mal ve hizmetten doğan seçimlik hakların kullanılmasında da kanunlarda sayılan sebeplerin varlığı zamanaşımını durduracaktır. Bunlar dışındaki sebeplerin varlığı, özellikle tüketici işlemlerinde ayıp hakkında yapılan görüşmeler ve müzakereler ise zamanaşımını durdurmaz.

Tüketici ve satıcı/sağlayıcı arasında çoğu zaman ayıbın varlığı ya da yokluğu veya ayıptan doğan seçimlik hakların kullanılması yönünde görüş-

⁶⁰ **Zevkliler/Aydoğdu**, s. 149; **Aslan**, s. 174; **Petek**, s. 1006-1007; **Aydoğdu/Kahveci**, s. 228; **Akıncı**, s. 158; **Kara**, s. 392; **İlhan**, Cengiz; Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, TBB Yayınları, Ankara 2006, s. 68; **Atasoy/Taşkın/Acar**, s. 71; Satış sözleşmeleri bakımından aynı yönde bkz. **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 198; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 139; **Yavuz, C.**, Satım, s. 155; **Şahiniz**, s. 124.

⁶¹ **Ergenekon**, Yılmaz; Türk Borçlar Hukukunda Müruru Zamanın Kat'ı (Ve Tatili ile Mukayesesi), Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara 1960, s. 15. Tarafların sözleşmeyle yeni durma ve kesilme sebepleri kararlaştırabilmeleri borçlunun durumunu ağırlaştırabilir. (**Eren**, s. 1287); **Erdem**, s. 236; **Özkaya**, Eraslan; Özel Hukukumuzda Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 248; **Akçay**, Ergin; Türk Borçlar Kanununa Göre Zamanaşımı, XII Levha Yayınları, İstanbul 2010, s. 95.

meler yapılmaktadır. Örneğin uygulamada tüketicinin ayıbın var olduğunu iddia ederek malı satıcıya teslim ettiği hallerde, satıcı çoğu zaman maldaki ayıbın teslimden sonra kaynaklanıp kaynaklanmadığını tespit etmek üzere malı teslim almakta ve ilgili servis istasyonlarına incelettirmektedir⁶². Böyle bir durumda, satıcının ayıbın varlığını kabul edip tüketicinin kullandığı seçimlik hakkı kendiliğinden kabul ettiği durumlarda zamanaşımı kesilecektir (TBK m. 154/I b. 1). Ancak, satıcı veya sağlayıcının malı uzun süre alıkoyup sonrasında ayıbın varlığını inkar ettiği durumlarda, malın satıcıda kaldığı süre zamanaşımının işlemlerini durdurmaz. Uygulamada ayıplı mal genellikle satıcıya teslim edilmekte, satıcı malın ayıplı olup olmadığının veya ayıbın teslimden sonraki kullanımdan kaynaklı olup olmadığının tespiti için malı üreticiye veya ithalatçıya göndermekte, üretici veya ithalatçı da çoğu zaman aynı şehirde olmadığından tüm bu süreç oldukça uzayabilmekte ve bu sürede zamanaşımı durmamaktadır.

6502 sayılı Kanunda tüketicinin ücretsiz onarım veya değiştirme hakkını kullandığı durumlarda bu talebin satıcıya, üreticiye veya ithalatçıya yöneltilmesinden itibaren azamî otuz iş günü, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda ise altmış iş günü içinde yerine getirilmesinin zorunlu olduğu ve Garanti Belgesi Yönetmeliği⁶³ eki listede yer alan mallara ilişkin, tüketicinin ücretsiz onarım talebinin yönetmelikte belirlenen azamî tamir süresi içinde yerine getirileceği düzenlenmektedir (m. 11/IV). 6502 sayılı Kanundaki zamanaşımı süreleri dikkate alındığında bu hükümde belirtilen işgünü niteliğindeki sürelerin zamanaşımı içinde hiç de azımsanmayacak süreler olduğu görülmektedir. Bu süreçte zamanaşımının durmasının düzenlenmemesi önemli bir eksikliklerdir.

Garanti Belgesi Yönetmeliğinde malın arızalanması durumunda tamirde geçen sürenin garanti süresine ekleneceği düzenlenmiştir (Yönetmelik m. 6/III). Böylece tamirde geçen süre kadar garanti süresi uzayacaktır. Ancak yasal tekeffül sorumluluğunda bu türden bir düzenleme yoktur. Kaldı

⁶² Kullanım hatası olup olmadığının tespitinin bağımsız bir kurum tarafından yapılması gerektiği hakkında bkz. **Baykan**, Renan; Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Eksik ve Aksak Yönleri ile Tadiline İlişkin Çözüm Önerileri, İstanbul Ticaret Odası Yayını, Yayın No: 2008-27, İstanbul 2008, s. 117-118.

⁶³ RG S. 29029, T.13.6.2014.

ki; Garanti Belgesi Yönetmeliğindeki bu düzenleme, yalnızca sanayi mallarına ve ücretsiz onarım hakkının kullanıldığı durumlarda malın tamir edildiği süreye münhasırdır.

Oysa TKHK'ya göre, tüketicinin muhataba karşı diğer seçimlik haklarını kullandığı durumlarda çoğu zaman muhatabın tüketicinin tercih ettiği seçimlik hakkı müzakere etmesi olağandır. İşte bu süreçte, yani tüketicinin ayıptan doğan seçimlik hakkını kullanmak için muhataba başvurduğu andan, muhatabın tüketicinin seçimlik hakkını reddettiği ana kadar geçen sürede zamanaşımının durması yerinde bir çözüm olacaktır. Hiç şüphesiz böyle bir durumda görüşmelerin başlaması ve sona ermesi ispat sorunlarını da beraberinde getirecektir. Alman Medenî Kanununun 203. paragrafında borçlu ve alacaklı arasında, borçlunun taleplerine veya talep kuracak durumlara ilişkin görüşmeler, taraflardan biri görüşmeleri reddedene kadar zamanaşımını durdurmaktadır. Zamanaşımın durmasından itibaren en erken üç ay içinde zamanaşımı tekrar işlemeye başlamaktadır. Görüşmeler geniş yorumlanmaktadır⁶⁴. Salt ayıp ihbarı görüşme olarak değerlendirilmekte, ayıbın sebebinin ne olduğunun bildirilmesi gerekmemektedir⁶⁵. Ayıbın incelenmesi⁶⁶, incelenmek üzere tüketicinin servis istasyonuna yönlendirilmesi ve bu sürede ikame mal verilmesi zamanaşımını durdurmaktadır. Buna mukabil, muhatap ayıbı gidermeyi reddettiği andan itibaren duran zamanaşımı tekrar işlemeye başlamaktadır⁶⁷. Bizde de tüketiciyi koruma amacıyla en azından TKHK'ya bu süreçte zamanaşımını durduran benzer bir düzenleme konulması yerinde olacaktır.

C. Zamanaşımının Kesilmesi

1. Genel Olarak

Öncelikle belirtmek gerekir ki; tüketicinin seçimlik haklarını kullanması için dava açması şart değildir. Tüketici bu seçimlik haklarını zaman-

⁶⁴ BGH NJW 83, 2075, WM 09, 1597 Rn 16 (**Ellenberger**, Jürgen; in: Palandt Kommentar, Bürgerliches Gesetzbuch, 72. Auflage, Verlag C.H. Beck, München 2013, §203 Rn 2, s. 228).

⁶⁵ BGH NJW 08, 576 (**Palandt/Ellenberger**, §203 Rn 2, s. 228).

⁶⁶ **Palandt/Ellenberger**, §203 Rn 2, s. 228.

⁶⁷ **Palandt/Ellenberger**, §203 Rn 2, s. 229.

aşımı süresi içinde doğrudan muhataba yönelterek kullanabilir. Ancak seçimlik hakların kullanılmasında zamanaşımının kesilmesine ilişkin genel hükümler uygulanacaktır. Buna göre; borçlu borcu ikrar etmişse, özellikle faiz ödemiş veya kısmen ifada bulunmuşsa ya da rehin vermiş veya kefil göstermişse (TBK m. 154/I b. 1) ve alacaklı, dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa, icra takibinde bulunmuşsa ya da iflas masasına başvurmuşsa (TBK m. 154/I b.2) zamanaşımı kesilecektir. Tüketici işlemlerinde ayıba karşı sorumlulukta zamanaşımını kesen başlıca sebepler muhatabın malın veya hizmetin ayıplı olduğunu ikrar etmesi ve tüketicinin dava yoluyla hakeme veya mahkemeye başvurması halleridir⁶⁸.

2. Zamanaşımını Kesen Sebepler

a. Ayıba Karşı Tekeffül Borcunun İkrar Edilmesi

Tüketicinin salt muhataba yönelttiği seçimlik haklarından birini kullanması zamanaşımını kesmeyecektir. Zamanaşımının kesilebilmesi için muhatabın malın veya hizmetin ayıplı olduğunu ikrar etmesi gerekecektir⁶⁹. Muhatabın ikrarı açık olabileceği gibi zımnî de olabilir. Örneğin, tüketicinin dönme hakkının yerine getirilmesi için muhatabla yaptığı anlaşma⁷⁰ ya da satıcının malı ücretsiz tamir etmeye başlaması⁷¹ veya dönme hakkının kullanılması halinde satıcının malı teslim alarak bedeli iade edeceğini beyan

⁶⁸ Hiç şüphesiz bunlar dışındaki kanundaki diğer sebepler de (TBK m. 154) zamanaşımını kesmektedir. Örneğin, tüketicinin muhataba karşı ayıptan doğan seçimlik hakkını kullanmak suretiyle ilamsız icra takibinde bulunması halinde de zamanaşımı kesilecektir. Lâkin biz özel önemine binaen yalnızca borcun ikrarı ve hakeme/mahkemeye başvurma hallerini özel olarak ele aldık.

⁶⁹ **Yavuz**, C., Satım, s. 157; **Yavuz**, C., Dersler, s. 85; **Aslan**, s. 175. Farklı yönde bkz. **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 200. Yazara göre ayıpları giderme taahhüdü, bu taahhüdün alıcının hakkını tanıdığı anlamı çıkarılmadıkça zamanaşımını kesmez. Aynı görüşte bkz. **Yavuz**, N., s. 1073.

⁷⁰ **Müller/Chen**, OR 210, N 5, s. 215.

⁷¹ **Müller-Chen**, OR 210 N 5, s. 215; **Erdem**, s. 281. “*davalı satıcının yetkili servisinin araçtaki arızanın tamirini yapmasının ayıp yönünden bir nevi ikrar olması nedeniyle B.K.nun 132 ve 133. maddelerine göre zamanaşımının kesilmiş sayılacağı*”, Y. 19. HD., 6.2.2007, 2006/6813, 2007/904 (2), (**Bilgen**, Mahmut; Özel Hukukta Zamanaşımı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 1035).

etmesi veya bedelden indirim talebini kabul ederek ödemedede bulunması ya da tüketicinin seçimlik hakkını tanıyarak ayıbı gidermesi⁷² durumunda da zamanaşımı kesilir. Muhatabın malın ayıbının tespit edilmesi veya teslimden sonraki bir sebepten kaynaklı olup olmadığının tespiti için alması durumunda zamanaşımı durmaz ve de kesilmez. Bu süreçte tüketiciye ikame mal verilmesi de tek başına zamanaşımını kesmeye yetmez. Ancak malın ücretsiz onarımı sırasında tüketiciye ikame mal verilmesi durumunda muhatabın ücretsiz onarım için ikrarda bulunduğu anda zamanaşımı kesilir. Muhatabın, tüketicinin kullandığı hakkı yerine getirmeyeceği açıkça veya zımnen anlaşıyorsa, tüketicinin zamanaşımını kesebilmesi için dava açması gerekecektir⁷³. Kanaatimizce muhatabın hiçbir beyanda bulunmadan malı onarmak için teslim alması durumunda da bunun tüketici lehine yorumlanarak ikrar sayılması gerekir. Bu kabulde mal onarımı için ücret talep eden muhatabın en geç malı teslim alırken bunu belirtmesi gerekecektir. Bundan başka, muhatabın tüketicinin seçtiği hakkı yerine getirmek için bir süre talebi de ikrar yerine geçer⁷⁴.

Ücretsiz onarım hakkının kullanılması durumunda satıcının maldaki ayıbı kabul ederek malı onarması ikrar sayılmalı ve yalnızca o ayıp bakımından zamanaşımı kesilmelidir. Önemle belirtelim ki zamanaşımı kesen ayıp dışında, ücretsiz onarım sonrası ortaya çıkabilecek diğer ayıplar bakımından ise zamanaşımı kesilmez. Örneğin, bir otomobilin fren sistemindeki bir ayıp nedeniyle muhatabın malı onarması o ayıp için zamanaşımını keser ve aynı ayıp için süre yeniden işlemeye başlar. Ancak fren sistemi dışında bir ayıbın ortaya çıkması durumunda, mesela kaporta boyasının güneşte solması halinde, bu ayıptan dolayı zamanaşımının kesilmesi için malın ayıplı olduğunun ikrar edilmesi gerekir. Aracın kaporta boyasının güneş ışığı nedeniyle solması zamanaşımı süresi dolduktan sonra ortaya çıkmışsa, muhatap zamanaşımı def'ini ileri sürerek davanın reddedilmesini sağlayabilir. Buna mukabil, zamanaşımı kesildikten sonra işlemeye başlayacak yeni süre içinde aynı ayıbın tekrar ortaya çıkması durumunda tüketici doğrudan dilediği seçimlik hakkını kullanabilecektir.

⁷² **Honsell**, Art. 134, N 2, s. 572.

⁷³ **Müller-Chen**, OR 210 N 5, s. 215.

⁷⁴ Karş. **Ergenekon** s. 33.

Zamanaşımın kesilmesiyle yeni bir süre işlemeye başlar (TBK m. 156/I). Bu süre eskiden işleyip kesilen sürenin aynısı olacaktır. Ancak malın ayıplı olduğu veya hizmetin ayıplı görüldüğü bir senetle ikrar edilmiş ise yeni süre her zaman on yıl olacaktır (TBK m. 156/II)⁷⁵.

b. Tüketicinin Hakem Heyetine Başvurması veya Dava Açması

Tüketicinin seçimlik haklarını kullanması için hakem heyetine başvurusu veya dava açması gerekmez. Ancak tüketicinin zamanaşımını kesebilmesi için, -zamanaşımını kesen başkaca bir sebep yoksa- zamanaşımı süresi içinde hakeme başvurusu veya dava açması gerekir. Zamanaşımının kesilmesi için hakem heyetine başvuru veya dava açılmış olması yeterli olup, bunun ayrıca davalıya duyurulmasına veya tebligat yapılmasına gerek yoktur⁷⁶. Tüketici, uyuşmazlığın miktarına göre kendi yerleşim yeri veya tüketici işleminin yapıldığı yer tüketici hakem heyetine veya tüketici mahkemesine başvurarak zamanaşımının kesilmesini sağlayabilir⁷⁷. Yerleşik Yargıtay içtihatlarına göre de tüketici hakem heyetine başvurusunun zamanaşımını keseceği kabul edilmektedir⁷⁸.

⁷⁵ “Özellikle davalının davacıya gönderdiği 17.5.1994 tarihli fax mesajında kabul edilmeyen (ayıplı parçaları) parçaları değiştirmeyi kabul etmiş olmasına, HGK'nun 1992/4-1616 Esas 1972/698 Karar sayılı ilamında da belirtildiği üzere, ayıplı mallardaki ayıbın giderilmesinin satıcı tarafından kabul edilmesi halinde, on yıllık zamanaşımı süresi uygulanacak olup(...)”, Y. 19. HD., 16.1.2003, 2002/3319, 2003/256 (Bilgen, s. 1042); “davalı acentanın satılıp teslim edilen taşıma araçlarındaki eksikliklerin giderme yükümlülüğünü yazı ile kabul ettiği halde bu yükümlülüğe uygun davranmadığına göre, zamanaşımının 10 yıl olarak kabulü icap eder(...)”, YHGK., 4.6.1975, 1972/4-1616, 698 (Bilgen, s. 1042).

⁷⁶ Çelik, s. 126.

⁷⁷ Değeri iki bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetlerine, üç bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine, büyükşehir statüsünde bulunan illerde ise iki bin Türk Lirası ile üç bin Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur. Bu değerlerin üzerindeki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılamaz (TKHK m. 68/I).

⁷⁸ Y. 13. HD., E. 2002/1534, K. 2002/4099, T. 15.4.2002 (Kazancı İctihat Bilgi Bankası); Y. 13. HD., E. 2002/2063, K. 2002/3990, T. 11.4.2002 (Kazancı İctihat Bilgi Bankası); Y. 13. HD., E. 2002/1534, K. 2002/4099, T. 15.4.2002 (Kazancı İctihat Bilgi Bankası).

Zamanaşımın kesilmesiyle yeni bir süre işlemeye başlar (TBK m. 156/I). Bu süre önceki işleyip kesilen sürenin aynısı olacaktır. Ancak malın ayıplı olduğu veya hizmetin ayıplı görüldüğü bir senetle bir mahkeme ya da hakem kararına bağlanmış ise yeni süre her zaman on yıl olacaktır (TBK m. 156/II). Seçimlik bir hakkın kullanılması için tüketici hakem heyetine başvurulması veya bunun dava edilmesi, o ayıpla sınırlı olmak üzere diğer seçimlik haklar için de zamanaşımını kesecektir⁷⁹.

D. Bir Seçimlik Hakkın Kullanılmasıyla Zamanaşımının Durması ve Kesilmesinin Diğer Seçimlik Haklara Etkisi

Seçimlik bir hakkın kullanılmasıyla zamanaşımın durması ve kesilmesi, o ayıpla sınırlı olmak üzere, diğer seçimlik haklar için de zamanaşımının durması ve kesilmesi sonucunu doğurur⁸⁰. Zira burada aynı hukukî sebepten doğan farklı içerik ve nitelikte haklar sözkonusudur⁸¹. Tüketicinin her bir seçimlik hakkını ayrı ayrı dava ve takip etmesi kendisinden beklenemez. Örneğin, tüketicinin ücretsiz onarım veya değiştirme hakkını kullandığı durumlarda, satıcının ayıbın giderilmesini taahhüdü (borcun ikrarı) ile kesilen zamanaşımı diğer haklar için de kesilecektir. Şayet satıcı, malı ücretsiz olarak onarmaz veya değiştirmezse, tüketici diğer seçimlik haklarını yeni işlemeye başlayacak zamanaşımı süresi içinde kullanabilecektir.

Özellikle seçimlik hakların kullanılmasının kanunî sınırlamalara uygun olmadığı durumlarda veya tüketicinin seçimlik hakkını değiştirme imkânı bulunduğu hallerde⁸², tüketicinin başta kullandığı seçimlik hak dışında başka bir seçimlik hak kullanması gündeme gelebilecek ve zamanaşımı kesildiği için tüketici yeni seçimlik hakkını yeniden işlemeye başlayan zamanaşımı süresi içinde kullanabilecektir. Örneğin, TKHK m. 11/III'e göre; ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesinin satıcı için orantısız

⁷⁹ Müller-Chen, OR 210 N 5, s. 215; Gümüş, Borçlar, s. 138; Kapancı, s. 81; Şahiniz, s. 124.

⁸⁰ Tandoğan, Cilt I/1, s. 200; Honsell, Art. 210 N 3, s. 810; Yavuz, C., Dersler, s. 85; Yavuz, C., Satım, s. 157; Aral/Ayrancı, s. 140; Gümüş, Borçlar Özel, s. 116.

⁸¹ Yavuz, Borçlar, s. 133; Şahiniz, s. 124.

⁸² Yenilik doğuran hakların geri alınabilmesi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Buz, s. 443 vd.

güçlükleri beraberinde getirecek olması hâlinde tüketici, sözleşmeden dönme veya ayıp oranında bedelden indirim haklarından birini kullanabilir. Böyle bir durumda tüketicinin malın ücretsiz onarılması için açtığı dava zamanasını kesecek, ancak dava sırasında hakim malın onarımının satıcı için orantısız güçlükleri de beraberinde getireceğine karar verdiğinde tüketici, dava açılmasıyla kesilip yeniden işlemeye başlayan yeni zamanaşımı süresi içinde dönme veya bedelden indirim haklarını kullanabilecektir. Keza bir başka örnekte, tüketicinin sözleşmeden dönme hakkını kullanması durumunda zamanaşımının kesilmesi için açtığı davada, durum bunu haklı göstermiyorsa hâkim, satılanın onarılmasına veya satış bedelinin indirilmesine karar verebilecek (TBK m. 229/IV), böyle bir durumda sözleşmeden dönme için gerçekleşen zamanaşımının kesilmesi veya durması bedelden indirim ve onarım hakkı bakımından da kesilecektir. Aksinin kabulü halinde, tüketici dava açarak kullandığı seçimlik hakkın reddedilmesi halinde, yeni bir seçimlik hak kullanmak için zamanaşımı süresini kaçırmış olabilecektir.

Öte yandan, kanaatimizce ayıptan doğan sorumluluk hükümleriyle yarışan diğer haklara ilişkin davalardan, tüketicinin garanti belgesindeki taahhütlerin yerine getirilmemesi nedeniyle açtığı davalar (TKHK m. 56-57) ile hata, hile gibi irade sakatlıklarına dayanarak açtığı davalar seçimlik haklar yönünden zamanaşımını kesmeyecektir. Zira bu davaların hukukî sebepleri ve dayanakları birbirinden farklıdır. Ancak tüketicinin seçimlik haklarla birlikte veya onlardan bağımsız olarak satıcıya veya üreticiye/ithalatçıya karşı açacağı tazminat davalarının seçimlik haklar bakımından da zamanaşımını keseceği kanaatindeyiz⁸³. Zira tüketiciye tanınan tazminat hakkı da TKHK'da tüketicinin seçimlik haklarıyla birlikte düzenlenmiş olup (TKHK m. 11/VI), esasen hem seçimlik hakların hem de tazminatın dayanağı malın ayıplı olmasıdır.

E. Müteselsil Sorumlulukta Zamanaşımının Durması ve Kesilmesi

Tüketici işlemlerinde, mal satan satıcı yanında, üretici ve ithalatçı da tüketicinin seçimlik haklarından malın ücretsiz onarımı ve ayıpsız misliyle değiştirilmesinden müteselsilen sorumlu tutulmuştur (TKHK m. 11/II). Keza

⁸³ Satış sözleşmeleri bakımından aynı yönde bkz. Aral/Ayrancı, s. 140.

münhasıran belirli bir mal veya hizmetin tedarikine ilişkin bağlı tüketici kredilerinde satıcı ile kredi veren tüketicinin seçimlik haklarından dönme ve bedelden indiriminden (TKHK m. 30/IV) ve münhasıran belirli bir konutun satın alınmasına ilişkin bağlı konut finansmanı kredilerinde konut finansmanı kuruluşu satıcı ile birlikte tüketicinin seçimlik haklarını kullanmasından (TKHK m. 35/II) kullandıkları kredi miktarı ile sorumludurlar. Aynı borçtan müteselsilen sorumlu olanlar bakımından borçlulardan birine karşı kesilen zamanaşımı diğerine karşı da zamanaşımının kesilmesine yol açar (TBK m. 155). Örneğin, bir yıllık zamanaşımı geçtikten sonra kredi verene dava açan tüketici, malın tesliminden itibaren bir yıllık süre geçtiği için zamanaşımı def'iyle karşılaştığında, süre dolmayan diğer müteselsil sorumlulara karşı da zamanaşımı kesilmiş sayılmalı ve tüketici diğer sorumlulara karşı yeni işlemeye başlayan zamanaşımı süresi içinde dava açabilmelidir. Ancak, satış sözleşmelerinde tüketicinin seçimlik haklarından sözleşmeden dönme veya bedelden indirim haklarını kullanılması halinde, bunlardan yükümlü olmayan üretici veya ithalatçıya karşı zamanaşımının kesilmesi söz konusu değildir.

VI. SEÇİMLİK HAKLARIN ZAMANAŞIMI SÜRESİ İÇİNDE KULLANILMAMASININ SONUÇLARI

A. Genel Olarak

Seçimlik hakların kanunlarda öngörülen sürelerin geçirilerek zamanaşımına uğramasıyla birlikte tüketicinin ayıptan doğan seçimlik hakları sona ermez, devlet organlarıyla hakkını icra etme imkânı ortadan kalkar. Bunun sonucu olarak zamanaşımının dolmasıyla tüketicinin seçimlik hakkı ortadan kalkmadığından, zamanaşımının dolmasından sonra borçlu tarafından seçimlik haklara yönelik yapılan ifalar geçerlidir ve borçlu edimini ifa ettikten sonra bunu geri isteyemez. Kanunda öngörülen zamanaşımı süreleri geçtikten sonra, tüketicinin ayıptan doğan sorumluluğa ilişkin seçimlik haklarını kullanması durumunda karşı taraf, zamanaşımı def'ini ileri sürerek tüketicinin seçimlik haklarını kullanmasını engelleyebilecektir. Bu def'i ileri sürülmedikçe, seçimlik hakkı kullanmanın zamanaşımına uğramış olduğunu hakim re'sen dikkate alamaz (TBK m. 161).

B. Zamanaşımı Def'inin Hakkın Kötüye Kullanılması Niteliğinde Olması

Zamanaşımı süresinin dolmasıyla, muhatap her zaman için zamanaşımı def'ini ileri sürebilirse de, bu def'iyi ileri sürmenin hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olmaması gerekir; aksi halde, muhatabın zamanaşımı def'i reddedilir. Zamanaşımı def'inin hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olup olmadığını, tüketici ileri sürmemiş olsa bile hakim re'sen dikkate alır. Zamanaşımı def'inin hangi hallerde hakkın kötüye kullanılması niteliği taşıdığı ise, her somut olayın özelliğine göre ayrı ayrı araştırılmalıdır. Muhatabın zamanaşımının dolması amacıyla tüketiciyi oyaladığı ve özellikle karşı tarafta hakkın yerine getirileceği konusunda güven yaratılıp tüketicinin hukukî yollara başvurmasının engellendiği durumlarda zamanaşımı def'ini ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılması yasağıyla karşı karşıya kalacaktır (TMK m. 2/II)⁸⁴. Yargıtay'ın böyle durumlarda zamanaşımın işlemeyeceği veya duracağını ifade eden kararlarına ise katılmamaktayız⁸⁵, zira zamanaşımını durduran ve kesen sebepler kanunlarda sınırlı sayıda sayılmıştır ve bu şekilde yorum yoluyla genişletilmesi mümkün değildir⁸⁶. Lâkin, tüketici

⁸⁴ **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 201; **Yavuz**, C., Satım, s. 164; **Aslan**, s. 175; **Aydoğdu/Kahveci**, s. 190; **Şahiniz**, s. 131; **Yavuz**, N., s. 182; **Erdem**, s. 391; **Akçay**, s. 161-162. Kanımızca zamanaşımını durduran sebepler kanunlarda sınırlı sayıda sayılmış olup, yorum yoluyla zamanaşımını durduran bir sebep yaratılamaz. Zira borçlunun bu tür kötüniyetli davranması halinde, her zaman için zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılması yasağına tabi olacaktır. Bizimle aynı yönde bkz. **Akçay**, s. 161-162.

⁸⁵ “*Olayda, davacının aracı birden fazla tamire götürmesi nedeniyle servislerin aynı arızanın tamirle giderilemeyeceğini, üretimden kaynaklandığını bilmeleri gerekir. Bunun davacıya söylenmemesi arızanın gizlenmesi ve davacıyı oyalama sonucunu da doğurur. Bu gibi durumlarda zamanaşımı işlemez.*”, Y. HGK., E. 2004/4-84, K. 2004/99, T. 25.2.2004 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). “*Kaldı ki, üretim hatasının varlığını rahatlıkla tespit edebilecek nitelikte olması gereken servisin tüketiciyi sonuç alınamayan tamirlerle oyalaması ve arızanın belli periyotlarla tekrarlaması karşısında davada zamanaşımının varlığından söz edilemez*”, Y. HGK., E. 2004/4-29, K. 2004/83, T. 18.2.2004 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). Aynı yönde bkz. **Tekinay**, Selahattin Sulhi/**Akman**, Sermet/**Burcuoğlu**, Haluk/**Altop**, Atilla; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, s. 1048-1049. Yazarlara göre; borçlunun bu türden kötüniyetli davranışlarını zamanaşımını durduran bir sebep olarak kabul edilmelidir.

⁸⁶ Bizimle aynı yönde bkz. **Akçay**, s. 161-162.

ile muhatap arasında devam eden görüşmeler sırasında zamanaşımının duracağına ilişkin kanunî bir düzenleme yapılması yerinde olacaktır. Son olarak şunu da ekleyelim ki; muhatabın zamanaşımı def'ini ileri sürmesinin hakkın kötüye kullanılması sayılması için onun bu süreçte kötüniyetli olması gerekli değildir⁸⁷. Gerçekten malın ayıplı olup olmadığının araştırılması, muhatabın etki alanı dışındaki çeşitli sebeplerle uzamış olabilir, ancak daha sonra onun zamanaşımı def'ini ileri sürmesi, duruma göre, hakkın kötüye kullanılması niteliği taşıyabilir.

VII. GARANTİ TAAHHÜTLERİNİN ZAMANAŞIMIYLA İLİŞKİSİ

A. Genel Olarak Garanti Taahhütleri

Bugün gelinen serbest rekabet ortamında müteşebbisler sundukları mal ve hizmetlerin cazibesini artırmak için ayıptan doğan yasal tekeffül sorumluluğunun dışında sözleşmeyle tüketiciye çeşitli garanti taahhütleri vermektedirler. Bu taahhütler, genellikle yasal tekeffül rejimini tekrarı veya onu genişletici mahiyettedir. Bunlarla yasal tekeffül rejimi tüketici aleyhine sınırlandırılmaz veya kaldırılamaz⁸⁸. Garanti taahhütleri, satıcı/sağlayıcı tarafından tüketici ile aralarında yaptıkları sözleşmenin bir parçası olarak bağımsız olmayan teminat hükümleri⁸⁹ şeklinde verilebileceği gibi, üretici ve ithalatçı tarafından bağımsız garanti taahhüdü şeklinde de verilebilmektedir⁹⁰. Garanti taahhüdü ile garanti veren, garanti süresi içinde mal veya

⁸⁷ **Erdem**, s. 391.

⁸⁸ Bununla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Kapanıcı**, s. 108 vd.

⁸⁹ Bir sözleşme kapsamında taraflardan biri kanunun kendisine yüklediği rizikoları da sözleşmeye konulan bir kayıtla üzerine alması halinde bağımsız olmayan teminat hükümünden söz edilir (**Reisoğlu**, Seza; *Garanti Mukavelesi*, Ajans Türk Matbaası, Ankara 1963, s. 54). **Tandoğan**, Haluk; *Garanti Mukavelesi (Mahiyeti ve Benzeri Hukukî Münasebetlerden Tefriki)*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1959 (Garanti), s. 12; **Kapanıcı**, s. 110.

⁹⁰ Bağımsız garanti sözleşmeleri, teminatı amaçlayan ve yöneltmeyi amaçlayan (saf) garanti sözleşmesi olarak ikiye ayrılmaktadır. Konumuz bakımından ele alınacak yöneltmeyi amaçlayan garanti sözleşmesi, bir kimsenin bir başkasını belli bir davranışa yöneltmek amacıyla bu davranıştan o kişi için doğacak tehlikeleri kısmen veya tamamen üzerine almasıdır (**Tandoğan**, Garanti, s. 12; **Kapanıcı**, s. 115).

hizmette ortaya çıkacak aksaklıklar konusunda garanti alana içeriği taraflarca belirlenen bir teminat vermektedir⁹¹.

Garanti taahhütleri kural olarak gönüllülük esasına dayalıdır. Ancak Türk tüketici mevzuatında dünyada eşine az rastlanır biçimde zorunlu bir garanti sistemi kurulmuştur⁹². Kanundan doğan sözleşme yapma zorunluluğu niteliğindeki zorunlu garanti kurumu uyarınca, üretici ve ithalatçılar sanayi malları için tüketiciye bir garanti belgesi düzenlemek ve satıcılar da bu belgeyi tüketiciye vermek yükümlülüğü altındadırlar (TKHK m. 56/I). Bu garanti taahhüdü, üretici ve ithalatçının satıcıdan bağımsız olarak verdiği bir garanti taahhüdüdür. Bunun yanında müteşebbisler zorunlu garanti sistemi dışındaki mallar ve hizmetler için içeriği müteşebbis tarafından belirlenecek bir ihtiyari garanti de verebilirler (TKHK m. 57). Satıcı ve sağlayıcılar tarafından verilecek ihtiyari garantiler kural olarak bağımsız olmayan teminat hükümleri şeklinde ortaya çıkmaktadır⁹³. Örneğin, bir çatı ustasının onardığı çatının beş yıl süreyle akmayacağını, şayet akması halinde bunu onarmayı garanti etmesi gibi. Bu örnekte bağımsız olmayan teminat hükmü eser sözleşmesinin bir parçasını oluşturmaktadır. Buna mukabil, üretici ve ithalatçı tarafından verilen garantiler de genel olarak bağımsız garanti taahhüdü niteliği taşımaktadırlar. Örneğin, satıcı ile tüketici arasındaki satış sözleşmesine taraf olmayan ithalatçı bir otomobil firmasının garanti süresi boyunca otomobilde ortaya çıkan arızaları onarma garantisini vermesi gibi. Bu örnekte, ithalatçının vermiş olduğu taahhüt satıcı ile tüketici arasında yapılan satış

⁹¹ Yasal tekeffül sorumluluğundan farklı olarak, burada sadece teslim veya hizmetin ifası anında var olan ayıplar için değil, garanti süresi boyunca ortaya çıkabilecek ve maldaki devamlılığı sekteye uğratacak aksaklıkların da teminat altına alınması söz konusudur. Dolayısıyla mal veya hizmetin özelliklerini etkileyebilecek, satıcı ve sağlayıcının kontrol edemeyeceği dış etkenlerden kaynaklanan rizikolar da bununla teminat altına alınmaktadır. (Kapancı, s. 109, 111-112). Aynı yönde bkz. Baykan, s. 117.

⁹² Atamer/İnceoğlu da zorunlu garanti sistemini borçlar hukukunun irade serbestisi prensibine aykırı bulmakta ve eleştirmektedirler (s. 53). Aynı yönde bkz. Atamer/Baş, s. 35. Baykan, s. 115.

⁹³ Hiç şüphesiz satıcının bağımsız garanti taahhüdü vermesi de mümkündür. Eğer verilen garanti satıcılık sıfatının dışında bir garantiyse bu böyle kabul edilir. Ancak satıcının taahhütleri genellikle bağımsız bir garanti vermekten ziyade, satış sözleşmesinden doğan yükümlülüklerin genişletilmesi amacını güder. Satılanın belirli bir vasfının gelecekte de devamını garanti etme bağımsız olmayan bir teminat taahhüdüdür (Reisoğlu, s. 60).

sözleşmesinden bağımsız ayrı bir sözleşmedir ve bu nedenle bu sözleşmeye esas sözleşmenin tabi olduğu hükümler uygulanmaz.

Zorunlu garanti belgesi, üretici ve ithalatçının sanayi malları bakımından kanun gereği düzenlemekle, satıcının da bu belgeyi tüketiciye vermekle yükümlü olduğu ve tüketiciye malın tesliminden itibaren asgarî iki yıl süreyle arızalanan malların ücretsiz onarımını sağlayan ve üretici/ithalatçı ile tüketici arasında sözleşme yapma zorunluluğu doğuran bir sözleşme niteliğindedir⁹⁴. Malın arızalanması durumunda tüketiciye ilk etapta yalnızca malın ücretsiz onarılması hakkını tanıyan zorunlu garantide, tüketicinin kanundan doğan diğer seçimlik haklarını kullanması malın garanti süresi içinde tekrar arızalanması veya tamiri için gereken azamî sürenin aşılması veya tamirinin mümkün bulunmadığının anlaşılması hâllerinde mümkün olabilecektir. Satıcı tüketicinin talebini reddedemez. Bu talebin yerine getirilmemesi durumunda satıcı, üretici ve ithalatçı müteselsilen sorumludur (TKHK m. 56/III). İhtiyari garanti ise zorunlu garantiden farklı olarak irade serbestisine dayalı sözleşmesel bir taahhüt niteliği taşımaktadır⁹⁵. İhtiyari garanti tüketicinin yasal hakları saklı kalmak kaydıyla mal veya hizmetle ilgili; değişim, onarım, bakım, bedel iadesi ve benzeri hususlarda satıcı, sağlayıcı, üretici veya ithalatçı tarafından verilen ilave taahhüdü ifade etmektedir (TKHK m. 57/I).

B. Garanti Taahhütlerinin Yasal Tekeffülden Doğan Sorumluluk Zamanaşımıyla İlişkisi

“Kanunlarda veya taraflar arasındaki sözleşmede daha uzun bir süre belirlenmediği takdirde” (TKHK m. 12/I, 16/I) ifadesinden açıkça tarafların kanunla belirlenen zamanaşımı sürelerini sözleşmeyle uzatabilecekleri ifade edilmektedir. Bu noktada yasal tekeffül zamanaşımının uzatılmasıyla, müteşebbislerin tek taraflı garanti taahhütleriyle garanti süresi içinde meydana çıkabilecek ayıplardan sorumlu olmasına dair taahhüdünü birbirinden ayırt etmek gerekir⁹⁶. Yasal tekeffül zamanaşımının uzatılması dışında, garanti taahhütleriyle de garanti veren, öngörülen garanti süresi içinde ortaya çıka-

⁹⁴ **Gümüş**, Tüketici, s. 119.

⁹⁵ **Atamer/Baş**, s. 57; **Kapancı**, s. 226.

⁹⁶ **Feyzioğlu**, s. 302; **Ayan**, s. 34.

çak ayıplardan sorumlu olacağını taahhüt edip, içeriğinde belirlediği hakları tüketiciye tanıyabilir. Böyle bir durumda, muhatabın yasal tekeffül sorumluluğu ve tüketicinin bundan doğan seçimlik hakları azamî on yıla kadar uzatılabilecek, bunun dışındaki taahhütler ise muhatapların öngördüğü kapsamda ve taahhüt ettiği süre kadar geçerli olacaktır⁹⁷. Örneğin, üreticinin 20 yıl garanti verdiği bir malın onikinci yılda ayıptan dolayı arızalanması halinde, tüketici, yasal tekeffül sorumluluğu hükümlerine başvuramayacak, ancak üreticinin garanti taahhüdündeki bir hakkı, örneğin ücretsiz onarım hakkını kullanabilecektir. Burada tüketicinin ücretsiz onarım hakkının dayanağı ayıba karşı tekeffül hükümleri değil, üreticinin vermiş olduğu bağımsız garanti taahhüdü olacaktır.

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere kanundaki zamanaşımı süreleri tüketici aleyhine kısaltılamazken, uzatılması mümkündür⁹⁸. Müteşebbisler tarafından tüketiciye verilen garanti taahhütleri, ister zorunlu garanti ister ihtiyari garanti şeklinde ortaya çıksın, bu garantilerin varlığı muhatabın yasal tekeffül sorumluluğunu sınırlandıramaz veya ortadan kaldıramaz⁹⁹. Aynı şekilde yasal tekeffül sorumluluğu için öngörülen zamanaşımı süreleri de TKHK'nın zamanaşımını düzenleyen hükümlerinin nisbî emredici niteliği gereği bu garanti taahhütleri ile kısaltılamaz.

Müteşebbisler genel olarak malın veya hizmetin özellik ve niteliklerine yönelik bir garanti taahhüdü verebileceği gibi, sınırlı olarak malın veya hizmetin belirli bazı özelliklerine ilişkin garanti taahhüdü de verebilir. Böyle bir durumda, taraflarca zamanaşımının uzatılmasına ilişkin anlaşma, garanti sözleşmesiyle taraflarca belirlenmiş hususlar (ayıplar) için geçerli olacak, taraflarca belirlenmemiş ayıplar için ise yasal zamanaşımı süresi uygulanacaktır¹⁰⁰. Örneğin, üreticinin piyasaya sürdüğü bir otomobil için sekiz yıl boya ve paslanmazlık garantisi vermesi halinde bu garanti yalnızca boya ve paslanmazlığa ilişkin olacak, araçta başka bir ayıp çıkması halinde, örneğin motorunun bozulması halinde ise yasal zamanaşımı süresi olan iki yıllık süre uygulanacaktır.

⁹⁷ **Gümüş**, Tüketici, s. 126.

⁹⁸ Bkz. yuk. II A.

⁹⁹ **Kapancı**, s. 224 ve orada anılan yazarlar.

¹⁰⁰ **Yavuz**, C., Dersler, s. 86; **Şahiniz**, s. 125-126; **Yavuz**, Borçlar, s. 135.

Tüketici hukuku alanında garanti taahhütlerinin süresi, genellikle yasal tekeffül zamanaşımı süresiyle aynı veya zamanaşımı süresinden uzun olarak belirlenmektedir, ancak istisnaen yasal tekeffül zamanaşımından daha kısa garanti verildiğine de rastlanmaktadır.

1. Garanti Süresinin Yasal Tekeffül Sorumluluğuna İlişkin Zamanaşımı Süresinden Kısa Olması

Yasal tekeffül zamanaşımı süreleri hükümlerinin nisbî emredici niteliği sebebiyle, garanti süresi ile tüketicinin yasal tekeffülden doğan haklarını kullanma süresi kısaltılamaz¹⁰¹. Tarafların sözleşmeyle kanunda öngörülen- den daha kısa bir garanti süresi belirlemeleri doğrudan yasal tekeffül zamanaşımının kısaltılması anlamına da gelmez¹⁰². Böyle bir durumda tarafların iradesi, yasal zamanaşımı süresini kısaltmak yönünde değil de, kanunun tüketiciye tanımadığı bir takım hakları tanımak ve bunları garanti etmek anlamına gelebilir¹⁰³. Bu nedenle, yasal tekeffül sorumluluğu kapsamına girmeyen arızalar veya hakların kullanımı ile yasal zamanaşımı süresinden daha kısa ihtiyari garanti verilebilmesi mümkün olmalıdır. Örneğin, garanti verenin ilk altı ay içinde sattığı bir klimanın olağan bakımını yapmayı garanti etmesi gibi. Böyle bir durumda yasal tekeffül sorumluluğundan doğan haklar dışında, muhatabın tüketiciye tanıdığı ek haklar bu süreye tabi olacak, ancak tüketicinin kanundan doğan diğer hakları bakımından sürenin kısaltılması tüketicinin bu haklarına hanel getirmeyecektir¹⁰⁴. Başka bir deyişle tüketicinin ayıplı mal ve hizmetten doğan yasal tekeffül sorumluluğu kapsamındaki hakların tabi olduğu zamanaşımı süreleri, garanti süreleri ile kısaltılamayacaktır. Keza garanti belgesiyle satılmak zorunda olan mallar bakımından kanunda öngörülen garanti süresinden (TKHK m. 56/II) daha kısa bir süre belirlenmesi mümkün değildir¹⁰⁵.

¹⁰¹ **Arbek**, s. 240.

¹⁰² **Gümüş**, Tüketici, s. 130

¹⁰³ Satış sözleşmeleri bakımından benzer yönde bkz. **Edis**, s. 132; **Bilge**, s. 89; **Yavuz**, C., Satım, s. 163.

¹⁰⁴ Benzer yönde bkz. **Yavuz**, N., s. 1072.

¹⁰⁵ **Aslan**, s. 179. “*Davalı üretici tarafından düzenlenerek tüketiciye verilen garanti belgesinde, yasada öngörülen iki yıllık sürenin altında olmak üzere bir yıllık garanti süresi yer almaktadır. Oysa garanti sürelerinin yasada yer alan süreden aşağıya çekilmesi*

2. Garanti Süresi ile Yasal Tekeffüle İlişkin Zamanaşımı Sürelerinin Aynı Olması

Garanti taahhüdündeki süre ile yasal zamanaşımı süresinin aynı olduğu durumlarda, tarafların yasal zamanaşımı süresini değiştirmek istemedikleri, bu süreyle bağlı kalmak istedikleri varsayılır¹⁰⁶. Zorunlu garanti sisteminde asgarî garanti süresi iki yıldır ve bu süre malın teslim tarihinden itibaren başlamaktadır (TKHK m. 56/I). Ancak, özelliği nedeniyle bazı malların garanti şartları Bakanlıkça başka bir ölçü birimi ile de belirlenebilmektedir (TKHK m. 56/II). Zamanaşımının başlangıcı ve süresi yönünden bu garanti süresi, o mallar bakımından yasal tekeffül zamanaşımıyla aynıdır. Bu süre içinde tüketici, ayıplı mal için zorunlu garanti hükümlerine dayanabileceği gibi, yasal tekeffül hükümlerine de başvurabilir. Ancak garanti süresinin sona ermesi ile yasal tekeffül zamanaşımı süresinin sona ermesi, garanti süresinin durması veya zamanaşımının kesilmesi gibi sebeplerle aynı zamana tekabül etmeyebilir. Ayrıca yasal tekeffül sorumluluğu için zamanaşımı malın teslimi veya hizmetin ifasıyla başlarken, garanti taahhütlerinde zamanaşımı ayıbın tespit edildiği andan itibaren başlamaktadır¹⁰⁷. Tüketici, hangi hukukî yol daha avantajlı ise ona başvurabilir. Yine zorunlu garanti sistemindeki bazı malların garanti şartlarının başka bir ölçü birimi ile belirlendiği durumlarda yasal zamanaşımından farklı bir durum ortaya çıkabilir. Şöyle ki; Garanti Yönetmeliği Ekli liste uyarınca bir binek otomobilin garanti süresi iki yıl veya 60.000 km'dir. Hangisi önce dolarsa, garanti süresi de o zaman sona erecektir. Oysa yasal tekeffül sorumluluğunda böyle bir sınırlama yoktur. Tüketici, araç kaç km yapmış olursa olsun teslimden itibaren iki yıl içinde seçimlik haklarını kullanabilecektir.

3. Garanti Süresinin Yasal Tekeffül Zamanaşımı Süresinden Uzun Olması

Garanti taahhüdü ile yasal tekeffül zamanaşımı süresinden daha fazla süre ile garanti verilmişse, bu durumda tarafların yasal zamanaşımı süresini

olanaklı değildir. Bu nedenle, anılan belge tüketiciyi yanıltacak niteliktedir ve getirdiği sınırlamaların kabulü mümkün değildir.”, Y. HGK., E. 2009/4-291, K. 2009/318, T. 8.7.2009 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁰⁶ Şahiniz, s. 129; Yavuz, C., Borçlar, s. 138.

¹⁰⁷ Bkz. aşa. VII C ve D.

değiştirmek istedikleri ve yerine daha uzun olan bu süreyi ikame etmek istedikleri kabul edilmektedir¹⁰⁸. Böyle bir durumda, tüketicinin garanti taahhüdüyle kendisine tanınan haklar bakımından yasal tekeffül zamanaşımı süresi uzamış sayılacaktır. Garanti süresi boyunca ayıplı mal veya hizmet durumunda tüketicinin garantiden doğan hakları ile yasal tekeffül sorumluluğundan doğan hakları, bunların süresi çakıştığı müddetçe yarışma halindedir. Ancak aşağıda da ayrıntılı olarak görüleceği yasal tekeffülde ayıptan sorumluluk teslimle veya hizmetin ifasıyla başlarken, hem bağımsız olmayan teminat hükümlerinde hem de bağımsız garanti taahhütlerinde zamanaşımı ayıbın tespit edildiği andan itibaren başlamaktadır¹⁰⁹. Bu bağlamda çeşitli sebeplerle yasal tekeffül zamanaşımını kaçıran tüketici, kendisine daha uzun süre avantaj tanıyan garanti hükümlerine başvurabilir¹¹⁰. Garanti süresinin bir üst sınırı yoktur¹¹¹. Nitekim uygulamada da uzun süreli garanti taahhütlerine rastlanmaktadır. Ancak Gümüş'ün de haklı olarak ifade ettiği üzere¹¹², garanti taahhütleriyle tüketicinin yasal tekeffül sorumluluğu TBK m. 146 gereği en fazla on yıla kadar uzatılabilir. On yıl geçtikten sonra, yasal tekeffül sorumluluğu sona erer, ancak tüketici garanti taahhüdüne dayanarak garantide taahhüt edilen haklarını garanti süresi içinde kullanabilir.

C. Garanti Süresi ve Hukukî Niteliği

Garanti süresi, garanti verenin bu süre içinde malda veya verdiği hizmet sonucu ortaya çıkabilecek aksaklıkları gidermeyi taahhüt ettiği bir süredir. Garanti veren, garanti süresi boyunca ortaya çıkacak rizikoları gidermekle yükümlüdür. Garanti süresinin dolmasıyla garanti verenin borcu sona erer. Süre sona erdikten sonra ortaya çıkabilecek rizikolar garanti verenin sorum-

¹⁰⁸ **Tandoğan**, Cilt I/1, s. 200; **Yavuz**, C., Borçlar, s. 136; **Demir**, s. 33; **Gümüş**, Tüketici, s. 130; **Şahiniz**, s. 126; **Atasoy/Taşkın/Acar**, s. 75; **Yavuz**, N., s. 181.

¹⁰⁹ Bkz. aşa. VII D.

¹¹⁰ **Kapanı**, s. 188-189.

¹¹¹ **Kapanı** ise bağımsız olmayan bir teminat hükmünde, taahhütte bulunulacak özellik bakımından garanti süresinin üst sınırını malın kullanım ömrünün oluşturacağını ifade etmektedir (s. 112). Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği Ekli listede mal grupları için kullanım ömür süreleri öngörülmektedir.

¹¹² **Gümüş**, Tüketici, s. 126.

luluğunda değildir. Garantiye konu olan malın garanti süresi içinde başkasına temlik halinde ise, garantiden doğan haklar da yeni alacaklıya geçer¹¹³.

Garanti süresi yasal tekeffül zamanaşımından daha uzun olarak belirlenmişse, bu, yasal tekeffül zamanaşımı süresini de, garantide tanınan haklar bakımından uzatmaktadır. Garanti süresi, bir zamana bağlanabileceği gibi bir olayın meydana gelmesi koşuluna da bağlanabilir¹¹⁴. Bir yazıcının 10.000 sayfa çıktı verdikten sonra garantinin dolması gibi. Taraflar sözleşme özgürlüğü kapsamında garanti süresini istedikleri gibi belirleyebilirler. Ancak zorunlu garanti sisteminde bu süre asgarî iki yıl olmalıdır (TKHK m. 56/I). Sözleşmede herhangi bir süre belirlenmemişse, yasal tekeffül zamanaşımı süresinin onun yerine geçebileceği kabul edilebilir¹¹⁵.

Garanti süresi ve yasal zamanaşımı sürelerinin hesaplanması da birbirinden bağımsızdır¹¹⁶. Her iki süre birbirinden bağımsız olarak duruma göre, durur, işler veya sona erer. Garanti süresi kesilmezken, yasal tekeffül zamanaşımı süresi kanunda öngörülen sebeplerin varlığı halinde kesilebilir ya da Garanti Belgesi Yönetmeliğine göre tamirde geçen sürede garanti süresi dururken (m. 6/III), yasal tekeffül zamanaşımında bu süreçte zamanaşımı durmaz, ancak tamir borcun ikrarı niteliğindeyse zamanaşımı kesilir.

Garanti veren amaca uygun şekilde garanti süresinin başlangıç anını ve süresini tespit etmelidir. Eğer garanti süresinin ne zaman başlayacağı belirlenmemişse süre, malın tesliminden veya hizmetin ifa tarihinden itibaren

¹¹³ **Atamer/Baş**, s. 60; **Aydoğdu/Kahveci**, s. 179; “*Davacının ikinci el satın alan kişi olduğu kabul edilse bile, dava konusu aracın garanti süresi içinde arızalanmış olması nedeniyle davanın 4077 sayılı Yasa kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Şu durumda, uyuşmazlığın çözümü konusunda Tüketici Mahkemesi görevlidir.*”, Y. HGK., E. 2009/13-542, K. 2009/551, T. 25.11.2009 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); Y. 4. HD., E. 2009/4845, K. 2009/6847, T. 14.5.2009 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹¹⁴ **Weidenkaff**, Walter; in: Palandt Kommentar, Bürgerliches Gesetzbuch, 72. Auflage, Verlag C.H. Beck, München 2013, §443, Rn 13, s. 668.

¹¹⁵ **Palandt/Weidenkaff**, §443, Rn 13, s. 668; **Tonner**, § 26 Rn 34, s. 1257. Süresiz garanti verilmesi durumunda yasal zamanaşımı süresinin geçerli olacağı yönünde bkz. **Arbek**, s. 239. Türk hukukunda **Reisoğlu** ise süre konusunda teşebbüsün mahiyeti, garanti yüklenilmesinin amacı ve diğer vakıaların belirleyici olacağını, özel durumlar dikkate alınmak suretiyle garanti alana belirli bir süre verilmesi gerektiğini, bu süre içinde harekete geçilmez ise sorumluluğun sona ereceğini belirtmektedir (s. 171).

¹¹⁶ **Tonner**, § 26 Rn 8, s. 1252.

başlar¹¹⁷. TKHK'da düzenlenen zorunlu garanti sisteminde de garanti süresinin malın tesliminden itibaren başlayacağı ifade edilmektedir (TKHK m. 56/I).

Garanti süresinin bir tespit süresi mi, bir zamanaşımı süresi mi yoksa bildirim süresi mi olduğu doktrinde tartışmalıdır¹¹⁸. Garanti süresinin bir tespit süresi olarak kabul edilmesi halinde ayıbın garanti süresi içinde ortaya çıkması yeterlidir. Ayıp, sürenin son günü bile ortaya çıksa, tüketici herhangi bir bildirimde de gerek olmaksızın garantiden doğan haklarını kullanabilir. Garanti süresinin bir bildirim süresi olarak kabul edilmesi halinde ise, tüketici, malda garanti süresi içinde ortaya çıkan ayıbı garanti süresi içinde muhabata bildirmek suretiyle garantiden doğan haklarını kullanabilecektir¹¹⁹. Garanti süresinin bir zamanaşımı süresi olarak kabul edilmesi halinde ise, tüketici, garantiden doğan haklarını bu süre içinde kullanmak zorundadır, aksi halde bu hakları zamanaşımına uğrar¹²⁰. Bu durumda tüketicinin garantiden doğan haklarını kullanması için dava açması gerekmez, ancak zamanaşımının durması ve kesilmesi konusunda genel hükümler uygulanır.

¹¹⁷ Alman hukukunda sürenin hasarın intikalinden itibaren başlayacağı ifade edilmektedir. (Palandt/Weidenkaff, §443, Rn 13, s. 668; Tonner, § 26 Rn 34, s. 1257).

¹¹⁸ Aral/Ayrancı, s. 142; Yavuz, C., Borçlar, s. 135 vd.; Arbek, s. 237; Kapancı, s. 173 vd.

¹¹⁹ Yavuz bu anlamda bir bildirim süresinin hak düşürücü nitelikte olduğunu ifade etmektedir (s. 136). Tüketici Malları Satım Sözleşmeleri ve İlgili Garantilerin Bazı Yönleri Hakkında 1999/44/AT sayılı Yönergenin 5. maddesinin ikinci fıkrasında üye ülkelerin yasal düzenlemelerinde ayıbın ortaya çıkmasından itibaren en az iki ay önceden yapılmış tüketicinin satıcıyı maldaki ayıplara ilişkin bilgilendireceği ihbar süresi getirme hakkına sahip oldukları düzenlenmiştir. Bu yönergeyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Erlüle, Fulya; "Tüketim Mallarının Satımı Sözleşmesi ve Bu Mallara İlişkin Olarak Verilen Garantiler Hakkında Yönerge", Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan, Seçkin Yayınevi, Ankara 2004, s. 419 vd.; Demir, s. 23 vd.

¹²⁰ Aral/Ayrancı yasal zamanaşımı süresinden uzun garanti sürelerini şüphe halinde teslimle başlayan bir zamanaşımı süresi olarak kabul etmektedir. Yazar ayrıca, ayıba karşı tekeffülle ilgili anlaşmazlıkların kısa sürede giderilmesini amaçlayan kanuni düzenlemelerle ve basit bir ödeme emriyle zamanaşımının kesilebileceğini öngören Türk Borçlar Kanununun (TBK m. 154/I b. 2) sistemiyle bağdaştırılmasının mümkün olmadığını ifade etmektedir (s. 142). Aynı yönde bkz. Arbek, s. 237. Y. 19. HD. 13.4.2009, 2008/6365, 2009/3010; Y. 19. HD. 2.11.2009, 2009/3073, 2009/9968; Y. 19. HD. 11.2.2010, 2009/10995, 2010/1322 (Bilgen, s. 1020-1021).

Garanti süresinin hukukî niteliğinin tespiti her bir garanti taahhüdü bakımından ayrı ayrı yorumlanmayı gerektirir. Öncelikle garanti süresinin niteliği kanun ve ona dayanılarak çıkartılan yönetmelikler tarafından belirlenmiş olabilir. Bundan başka taraflar, sözleşme özgürlüğü çerçevesinde garanti sözleşmesinde bu sürenin niteliğini kendileri belirlemiş olabilirler. Bağımsız olmayan ihtiyari teminat hükümlerinde, garanti süresinin niteliği taraflarca belirlenmişse, irade özerkliği bağlamında bu nitelemeyi kabul etmek gerekir. Bağımsız olmayan teminat hükümlerinde, taraflar garanti süresinin yanında ayrıca bir zamanaşımı süresi öngörebilecekleri gibi, tarafların garanti süresini bir zamanaşımı süresi olarak kararlaştırması mümkündür¹²¹. Buna karşılık, bağımsız garanti taahhütlerinde ise garanti süresinin bir zamanaşımı süresi olarak kararlaştırılması mümkün değildir¹²².

Garanti süresinin niteliğine ilişkin olarak kanunlarda ve yönetmeliklerde bir hüküm yoksa ve bunun ne anlama geldiği sözleşmeden anlaşılamiyorsa, bu sürenin niteliği yorum yoluyla belirlenebilir. Öncelikle ifade etmek gerekir ki; TKHK'da ve zorunlu garanti belgesi hükümlerini düzenleyen Garanti Belgesi Yönetmeliğinde garanti süresinin niteliğine ilişkin açık bir hüküm yer almamaktadır¹²³. Ancak tüketicinin garantiden doğan haklarını kullanabilmesi için malın arızalanması veya sözleşmede taahhüt edilen nitelik ve özelliklerinde bir aksaklık meydana gelmesi ve tüketicinin bunu tespit etmesi gerekmektedir. Bu yönüyle garanti süresi her şeyden önce bir tespit süresidir¹²⁴. Bundan başka garanti süresinin aynı zamanda bir bildirim süresi olup olmadığı da ortaya konmalıdır. TKHK'da veya Garanti Belgesi Yönetmeliğinde garanti süresinin bir bildirim süresi olduğu ifade

¹²¹ **Kapancı**, s. 175.

¹²² **Kapancı**, s. 178. Zira rizikonun ortaya çıkmasıyla işlemeye başlayacak zamanaşımı süresi TBK m. 146'daki on yıllık zamanaşımı süresidir ve bu sürelerin sözleşmeyle değiştirilmesi mümkün değildir.

¹²³ **Kapancı** da aynı tespiti yapmakla birlikte, yazar garanti belgesinden doğan hakların kullanılmasının zamanaşımı süresinin garanti süresi olduğu görüşündedir (s. 223).

¹²⁴ "Hal böyle olunca; yerel mahkemece, öncelikle, dava konusu araçta var olduğu davacı tarafça ileri sürülen ayıpların garanti süresi içerisinde ortaya çıkmış olup olmadıklarının yöntemince araştırılıp, saptanması; bunların garanti süresi içerisinde ortaya çıkıklarının saptanması halinde davaya bakma görevinin kendisine ait olduğunun benimsenmesi (...)", Y. HGK., E. 2009/13-542, K. 2009/55, T. 25.11.2009 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

edilmemiştir. Ancak TKHK m. 56/II'ye göre ilk arızada onarım hakkını kullanan tüketicinin kanundan doğan diğer seçimlik haklarını kullanabilmesi için azamî tamir süresinin aşılması veya malın tamirinin mümkün olmadığının anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla, malın yeniden arızalanması haricindeki bu hallerin söz konusu olduğu durumlarda, tüketicinin seçimlik haklarını kullanabilmesi için muhataba bildirimde bulunması işin niteliği gereğidir. Ancak bu bile, tek başına garanti süresinin bir bildirim süresi olduğu anlamına gelmez. Şöyle ki; malın garanti süresinin son günü arızalanması halinde bu arızayı süre geçtikten sonra bildiren tüketici kanundan doğan seçimlik haklarını kullanabilmelidir. Kanaatimizce, aksi kanunlarda, yönetmeliklerde veya sözleşmede kararlaştırılmadıkça garanti süresi, tüketicinin mal veya hizmetteki aksaklığı tespit süresidir. Garanti süresinin bir tespit süresi olduğu yönünde vardığımız sonuç, aksi kararlaştırılmadıkça, gerek bağımsız olmayan teminat hükümleri gerekse bağımsız garanti taahhütleri için geçerlidir¹²⁵.

D. Garantiden Doğan Hakların Tabi Olduğu Süre

Garanti süresinin bir tespit süresi olduğunu kabul ettiğimizde, karşımıza ikinci bir sorun çıkmaktadır. Acaba tüketici, tespit ettiği ayıplar bakımından garantiden doğan haklarını hangi süre içinde kullanabilecektir? Bu konuda TKHK'da ve Garanti Belgesi Yönetmeliğinde özel bir hüküm bulunmamaktadır. Öncelikle belirtmek gerekir ki; garanti verenin garantiden doğan borcu aksaklığın ortaya çıkıp tespit edilmesiyle birlikte muaccel olur ve genel hükümlere göre zamanaşımı alacağın muaccel olmasıyla başlar (TBK m. 149). Bu bakımdan tüketicinin garantiden doğan hakları da ilk olarak aksaklığın tespit edildiği andan itibaren başlar ve zamanaşımının aksaklığın tespit edildiği bu andan itibaren işlemesi gerekir¹²⁶. Bu süre garanti süresinden bağımsız olarak işlemeye başlar¹²⁷.

¹²⁵ **Kapanıcı** ise garanti süresinin hem tespit hem de bildirim süresi olduğu görüşündedir. Yazara göre; tüketici ancak garanti süresi içinde bildirimde bulunmak kaydıyla tespit ettiği ayıplardan dolayı garanti hükümlerine başvurabilir (s. 175, 178).

¹²⁶ Aynı yönde bkz. **Yavuz**, N., s. 1072; Y. 3. HD. 21.4.1998, 3309/4387 (**Yavuz**, N., s. 1072). Alman hukukunda aynı yönde bkz. BGH NJW 79, 645 (**Palandt/Weidenkaff**, §443, Rn 15, s. 668). İsviçre hukukunda bkz. **Müller/Chen**, OR 210, N 11, s. 216.

¹²⁷ **Palandt/Weidenkaff**, §443, Rn 15, s. 668.

Zamanaşımının başlangıç anını tespit etmek güç olmamakla birlikte, tüketicinin bu haklarını hangi süre içinde kullanması gerektiği ise tartışmalıdır. Burada bağımsız olmayan teminat hükümleri ile bağımsız garanti taahhütleri bakımından bir ayrıma gitmek gerekecektir. Kanaatimizce, bağımsız olmayan teminat hükümleri, bir sözleşmenin parçasını oluşturduğundan esasen tabi olduğu sözleşme hükümlerine ve dolayısıyla orada öngörülen zamanaşımı sürelerine tabidir¹²⁸. Tüketici işlemlerinde üretici ve ithalatçı tarafından verilen bağımsız garanti taahhütleri ise, asıl sözleşmeden bağımsız ayrı bir sözleşme niteliği taşırlar ve kanunlarda düzenlenmemiş bulunan atipik sözleşme niteliğindeki bu garanti sözleşmesinden doğan alacaklar genel zamanaşımına tabi olmalıdırlar. Bağımsız olmayan teminat hüküm-

¹²⁸ **Reisoğlu**, s. 60; **Demir**, s. 37; **Kapanıcı**, s. 175. Aynı yönde bkz. “Somut olayda, motorlu araç satıcısı olan davalı şirket, aracın tüm parçalarının satış tarihinden başlayıp 24 ay süre ile ve 40.000 veya km/saat için imalat ve montaj hatalarına karşı garanti altına almış ve de süre ve çalışma saati ve km hangisi önce dolarsa onun geçerli olacağı kararlaştırılmıştır. Böylece davalı taraf, kendisi ile sözleşme yapmaya teşvik için yasal yükümlülüklerini genişletmek suretiyle bağımsız olmayan teminat hükümlerini davacı yararına tanımış bulunmaktadır. Bu teminat hükümleri asıl sözleşmenin (satış sözleşmesinin) bir parçasını meydana getirdiklerinden dolayı onun bağlı olduğu hükümlere tabidirler. Bir başka anlatımla müstakil olmayan teminat hükümleri satım sözleşmesinin haricinde ayrı bir varlığa sahip değildirler. Zira burada davalı şirket, dava konusu aracın bazı niteliklerini, satım sözleşmesinin bir hükmü ile garanti altına almış bulunmaktadır. O halde davalının satış sözleşmesi esnasında verdiği garantileri kural olarak satış sözleşmesinin bir parçasını teşkil ettiklerini, yani müstakil olmayan teminat hükümlerine vücut verdiklerini ve bu hükümlerin satış sözleşmesinin tabi olduğu hükümlere (BK. mad. 182, 231) bağlı olduğunu kabul etmek gerekecektir.

Satılanın ayıplı olması nedeniyle alıcının açacağı fesih ve semenin indirilmesi davaları, teslimden itibaren bir yıllık zamanaşımına tabidir (BK. mad. 207/1). Bu bir yıllık süre, gizli ayıplar için dahi teslimden itibaren işlemeğe başlar.

Yukarıda sözü geçen zamanaşımı süresini taraflar sözleşme ile uzatabilirler veya kısaltabilirler. Bu nedenle sözleşmede bir yıldan fazla garanti süresi kabul edilmesi zamanaşımının uzatılmasına delalet eder. Bu takdirde bir yıllık zamanaşımı, garanti süresi içinde ayıbın anlaşıldığı tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.

*Satılan araçtaki bozukluk (ayıp) 13.11.1991 tarihinde meydana gelmiş ve dava da 30.4.1997 tarihinde açılmış bulunmasına göre davanın yukarıdaki gerekçeler dikkate alınarak zamanaşımı yönünden reddedilmesi kararın sonucu itibariyle doğru olduğundan ötürü onanmasını gerektirmiştir.”, Y. 3. HD. 21.4.1998, 3309/4387, (Yavuz, N., s. 1074-1075). Alman hukukunda aynı yönde bkz. **Tonner**, § 26 Rn 8, s. 1252.*

lerinde hakların kullanılabilceği süre, garantiye konu olan sözleşme tipinin öngördüğü zamanaşımı olmalıdır¹²⁹. Örneğin, bir taşınır satış sözleşmesine konu üç yıllık garanti süresi olan bir malda bir aksaklığın ortaya çıkması durumunda tüketicinin garantiden doğan haklarını kullanmak için zamanaşımı arızanın tespit edildiği tarihten itibaren ayıplı mallardaki iki yıllık zamanaşımına tabi olacaktır¹³⁰. Buna göre; tüketici işlemleri bakımından, TKHK m. 12 ve 16'daki zamanaşımı süreleri uygulanmalıdır. Yani mallar bakımından iki yıl, konut ve tatil amaçlı taşınmazlar bakımından beş yıl ve ayıplı hizmetler bakımından da iki yıllık zamanaşımı süreleri uygulanmalıdır. Bu hakların kullanılacağı süre ise, esas tüketici işleminin zamanaşımına tabi olması nedeniyle bir zamanaşımı süresidir, bu nedenle varsa, sözleşmeden dönme ve bedelden indirim gibi yenilik doğuran hakların kullanılması da zamanaşımına tabi olmalıdır.

Bağımsız garanti taahhütlerinde ise tüketici haklarını garantiye konu olan ayıbın ortaya çıkmasından itibaren genel zamanaşımı süresi (TBK m. 146) içinde kullanılabilir. Zira burada garanti sözleşmesi tüketici işlemini konu alan sözleşmeden tamamen bağımsız bir sözleşmedir. Bu nedenle, bağımsız bir sözleşme niteliğindeki garanti taahhüdünden doğan alacaklara TBK m. 146'daki on yıllık genel zamanaşımı süresi uygulanmalı ve garanti borcunun muaccel olduğu andan itibaren, yani ayıbın tespit edildiği andan itibaren tüketici garanti sözleşmesinden doğan haklarını kullanabilmelidir¹³¹. Örneğin, ücretsiz onarım, değiştirme ve bakım borçları gibi. Zamanaşımı, garanti süresi içinde ve sonrasında da işlemeye devam eder. Buna karşılık, tüketici, alacak hakkı niteliğinde olmayan yenilik doğuran haklarını ise,

¹²⁹ Satış sözleşmeleri bakımından aynı yönde bkz. **Kapanacı**, s. 175.

¹³⁰ **Tonner**, § 26 Rn 31, s. 1257.

¹³¹ **Reisoğlu**, s. 60; **Kapanacı**, s. 179. Bu konuda bağımsız olmayan teminat taahhütleri ile bağımsız garanti taahhütleri arasında bir ayrıma gitmeksizin zamanaşımının on yıl olması gerektiği konusunda bkz. **Feyzioğlu**, s. 302; **Müller/Chen**, OR 210, N 11, s. 216; **Ayan**, s. 34, dn. 77. Alman Federal Mahkemesinin bağımsız olmayan teminat hükümleri ve bağımsız garanti taahhütleri ayırımı yapmaksızın bütün garantilere esas sözleşmenin tabi olduğu zamanaşımı hükümlerini uygulaması doktrinde **Tonner** tarafından haklı olarak eleştirilmektedir. Yazara göre; üreticinin garanti taahhüdü bir satış sözleşmesi olmadığı için kıyasen veya dolaylı olarak satış hükümlerinin uygulanması doğru değildir, dolayısıyla genel zamanaşımı uygulanmalıdır (§ 26 Rn 31-32, s. 1257).

-örneğin sözleşmeden dönme veya bedelden indirim gibi- garanti sözleşmesinde bir süre öngörülmüşse bu süre içinde¹³², süre öngörülmemişse garanti verenin tayin edeceği uygun bir süre içinde veya garanti verenin bir süre tayin etmediği durumlarda hakkın etkisizleşmesine kadar kullanılabilir. Hakkın etkisizleşmesi, kullanılması süreye tabi olmayan yenilik doğuran haklarda muhatabın bir süre tayin etmediği ve tüketici tarafından hakkın kullanılmayacağı yönünde muhatapta bir güven yaratılması durumunda söz konusu olur¹³³.

Tüketicinin gerek bağımsız olmayan teminat hükümlerinde gerekse bağımsız garanti taahhütlerinde, garanti süresi içinde tespit ettiği ayıptan doğan haklarını kullanabilmesinin bir bildirim koşuluna bağlanıp bağlanmayacağı da tartışılmalıdır. Kanaatimizce, böyle bir bildirim için niteliğinden dolayı gereklidir. Zira böyle bir bildirim gerekli olmadığını kabul edersek, garanti eden, haberdar bile olmadığı bir ayıptan dolayı uzunca bir süre sorumlu olmak durumunda kalacaktır ki bu da, hem ayıbın ne zaman ortaya çıktığının tespitinde güçlükler yaratacak, hem de tüketici-satıcı/üretici arasındaki menfaatler dengesini ciddi derecede bozacaktır¹³⁴. Dolayısıyla garanti taahhüdüyle, tüketicinin garantiden doğan haklarını kullanması, tespit edilen aksaklığın belli bir süre içinde bildirilmesi koşuluna bağlanabilir¹³⁵. Nitekim Tüketici Malları Satım Sözleşmeleri ve İlgili Garantilerin

¹³² Tarafların sözleşmeyle yenilik doğuran haklar yaratması ve bunların kullanımını bir süreye bağlaması mümkündür. Hukukî işlemle yenilik doğuran hak yaratılması hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Buz**, s. 188 vd.

¹³³ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Buz**, s. 408.

¹³⁴ **Kapanıcı** da bildirim süresinin zamanaşımı süresinin sonuna kadar devam ettiğinin kabulü halinde, bu durumun satıcının sorumluluğunu aşırı derecede güçleştireceğini ve garanti süresinin bir bildirim süresi olarak ele alınmasının gerek satıcının gerekse alıcının menfaatlerini eşit surette gözetmesi nedeniyle daha isabetli olduğunu ifade etmektedir (s. 174). **Arbek** ise, satış sözleşmeleri bakımından garanti süresini bir tespit süresi olarak kabul etmekte ve aksaklık ortaya çıktığı an bunun bildirilmesi gerektiğini ifade etmektedir (s. 188).

¹³⁵ Alman hukukunda aynı yönde bkz. **Tonner**, § 26 Rn 33, s. 1257. Türk hukuku bakımından aksi yönde bkz. **Şahiniz**, garanti belgesi ile onarım garantisi verilmesi halinde, bu bildirim bir süreye bağlanamayacağını, zira garanti belgesiyle satıcının garanti süresi boyunca ortaya çıkacak ayıplardan sorumlu olmayı taahhüt ettiğini ve bu taahhüdün ayıbın belirli bir süre içinde bildirim koşuluna bağlanarak işlerliğini yitirebileceğini ve

Bazı Yönleri Hakkında 1999/44/AT sayılı Yönergede tüketicinin satıldaki sözleşmeye aykırılığı tespitten itibaren iki ay içerisinde satıcıya durumu ihbar yükümü öngörülmüştür (m. 5/II). Bu hükümde, tüketicinin daha lehine olacak şekilde bir düzenleme öngörmek yolunu açık tutmak amacıyla, üye ülkelere bildirim sürelerinin belirlenmesi konusunda bir düzenleme yapma serbestisi tanınmıştır¹³⁶. Böyle bir bildirim süresinin kabulü, kötüniyetli tüketicilerin haklarını kötüye kullanmalarını da önleyici bir işleve sahiptir¹³⁷. Ancak bu süre hiç şüphesiz tüketicinin haklarını kullanmasını engelleyici veya önleyici nitelikte kısa olmamalıdır. Garanti taahhüdüne konan bu tür bir kayıt haksız şart olarak değerlendirilip kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olabilecektir (TKHK m. 5/I-II). Esasında böyle bir bildirim süresi, daha sonra ayıbın garanti süresi içinde meydana çıktığını ispat etmek zorunda olan tüketiciye de ispat kolaylığı sağlayacaktır. 6502 sayılı Kanunla yasal tekeffül sorumluluğu için artık bu türden bir bildirim külfetinin öngörülmemiş olması, tamamen gönüllük ve irade özerkliğine dayalı garanti taahhütlerinde bu türden bir süre belirlenmesine engel değildir.

Garanti taahhüdüyle böyle bir süre belirlenmemişse bile, garanti süresi içinde tespit edilen arızanın bildirilmesi TMK m. 2 gereği dürüstlük kuralının bir gereğidir¹³⁸. Tüketicinin garanti süresi içinde ortaya çıkan ayıbı tespit edip, uzunca bir süre garantiden doğan haklarını kullanmayıp sonradan kullanmaya kalkması hakkın kötüye kullanılması yasağıyla karşı karşıya kalacaktır¹³⁹. Benzer şekilde, yasal tekeffül sorumluluğunda ihbar külfetinin

burada bildirimde bulunmanın tek ölçütünün dürüstlük kuralı olduğuna işaret etmektedir (s. 170, dn. 567).

¹³⁶ **Demir**, s. 33. Yazar, Yönergedeki bu ihbar yükümünün kimi sözleşme türleri (mesafeli, kapıdan, taksitli ve kampanyalı satış gibi) bakımından tüketicinin durumunu zorlaştıracığına, bu tür sözleşmeler bakımından ayrı bir düzenleme yapılması gerektiğine işaret etmektedir (s. 34). AB ülkelerinden Avusturya, Almanya, Çek Cumhuriyeti, Fransa, İngiltere, İrlanda, Letonya, Lüksemburg ve Yunanistan bu imkanı kullanmamış ve ihbar külfeti getirmemiştir. Buna karşılık Danimarka, Estonya, Finlandiya, Hollanda, İspanya, İsveç, İtalya, Kıbrıs, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Slovakya ve Slovenya ihbar külfetine yer vermiştir (**Atamer/İnceoğlu**, s. 33, dn. 32).

¹³⁷ **Demir**, s. 33; **Erlüle**, s. 429.

¹³⁸ Karş. **Şahiniz**, s. 170, dn. 567.

¹³⁹ Aynı yönde bkz. "Kaldı ki davacı, 19.06.2006 tarihinde en son onarım hakkını kullanmış, bu tarihten uzunca bir süre geçtikten sonra 18.12.2007 tarihinde eldeki davayı

kaldırılmasıyla ilgili olarak TKHK m. 10 gerekçesinde de ayıbı çok erken tespit etmiş olmasına rağmen, tüketicinin uzunca bir süre haklarını kullanmamasının, duruma göre TMK m. 2/II'deki hakkın kötüye kullanılması itirazıyla karşılaşılabileceği ifade edilmektedir.

Bundan başka, herhangi bir bildirim süresi öngörülme de, Garanti Belgesi Yönetmeliğinde, malın tamirinin mümkün olmadığı raporla tespiti durumunda bu raporun arızanın bildiriminden itibaren azamî tamir süresi içinde yerine getirilmesi gerektiği ifade edilmektedir (m. 9/V). Keza Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliğinde¹⁴⁰ garanti süresi içinde arızalanan bir malın servis istasyonlarında tamiri için gerekli azamî sürenin başlaması için bu arızanın yetkili servis istasyonuna veya satıcıya bildirilmesi şart koşulmaktadır (Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği m. 10/IV)¹⁴¹. Lâkin bu bildirimler ne bir süreye bağlanmıştır ne de zorunludur. Ayrıca bu düzenlemeler Yönetmelikte Ek'li listede yer alan mallara münhasır olup, diğer malları ve hizmetleri kapsamamaktadır. Bu nedenle, garanti süresi içinde meydana gelen aksaklıkların bildirim için genel bir düzenleme yapılması yararlı olacaktır.

Konuyla ilgili son olarak, TKHK m. 56/III hükmünden de söz etmek gerekir. Zorunlu garanti belgesiyle satılan mallar yönünden uygulanacak bu

*açmıştır. Dava hakkının makul sürede kullanılması zorunludur. Aksi halde, MK'nın 2/2. maddesi anlamında hakkın kötüye kullanılması söz konusu olur", Y. 13. HD., E. 2008/13133, K. 2009/8618, T. 22.6.2009 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). **Atamer/İnceoğlu** da yasal tekeffül sorumluluğunda ihbar külfetinin kaldırılmasıyla ilgili olarak, tüketicinin her hâlükârda ayıptan doğan haklarını kullanmak için zaten 2 yıllık zamanaşımı süresi içinde bir gün satıcıya başvurabileceğini, bu başvurunun olayların birçoğunda ayıbı tespit ettikten kısa süre sonra olacağını, alıcının bunu yapmamış, hafif ayıplı malı kullanmaya devam etmiş ve ancak zamanaşımı süresinin dolmasına yakın satıcıya başvurarak malı değiştirmek istemesi halinde, bu durumun ya hakkın kötüye kullanılması sayılarak TMK m. 2/II çerçevesinde değerlendirileceğini ya da zaten ilgili ayıbın malın tesliminden sonra, yani tüketicinin kusurundan kaynaklanmış olması ihtimali ağır basacağını ifade etmektedir (s. 33).*

¹⁴⁰ RG S. 29029, T.13.6.2014.

¹⁴¹ Tüketici arıza bildirimini; telefon, faks, e-posta, iadeli taahhütlü mektup ve benzeri bir yolla yapabilir. Uyuşmazlık halinde bildirim ilişkili ispat yükümlülüğü tüketiciye aittir (Satış Sonrası Hizmetler Yönetmeliği m. 10/V). Bu nedenle ispat kolaylığı bakımından tüketicinin bildirimini noter marifetiyle yapması lehine olacaktır.

hükme göre; tüketici onarım hakkını kullanmışsa, malın garanti süresi içinde tekrar arızalanması veya tamiri için gereken azamî sürenin aşılması veya tamirinin mümkün bulunmadığının anlaşılması hâllerinde TKHK m. 11’de yer alan diğer seçimlik haklarını kullanabilmektedir. Hükümde belirtilen koşulların oluşması durumunda tüketicinin, garantiden doğan haklarından onarım hakkını kullandığı halde, yasal tekeffül sorumluluğundan doğan hakları yeniden canlanacaktır. Bu hakların kullanılabilmesi süre ilk olarak, malın tekrar arızalanması halinde arızanın ortaya çıktığı andan itibaren, malın tamiri için gerekli azamî sürenin aşılması durumunda sürenin aşıldığı andan itibaren ve malın tamirinin mümkün olmadığının anlaşılması halinde ise bu durumun tüketiciye bildirilmesinden itibaren başlayacaktır. Ancak bu hakların hangi süre içinde kullanılabilmesine TKHK’da dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Yukarıda katıldığımız görüş çerçevesinde¹⁴² tüketici, garanti süresi içinde ayıbı tespit etmek kaydıyla, malın garanti süresi içinde tekrar arızalanmasından itibaren alacak hakkı niteliğindeki değiştirme hakkını TBK m. 146’daki on yıllık zamanaşımı süresi içinde, yenilik doğuran hak niteliğindeki sözleşmeden dönme ve bedelden indirim haklarını ise sözleşmeyle belirledikleri bir süre içinde, böyle bir süre tayin edilmemişse, muhatabın tayin edeceği uygun bir süre içinde veya muhatabın bir süre tayin etmediği durumlarda hakkın etkisizleşmesine kadar kullanabilir.

E. Garantiden Doğan Hakların Sona Ermesi ile Zamanaşımının Durması ve Kesilmesi Arasındaki İlişki

Zamanaşımının durması ve kesilmesi hususunda tüketicinin ayıplı mal ve hizmetten sorumluluktan dolayı hakkını dayandırdığı hukukî sebebin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Tüketicinin, yasal tekeffül sorumluluğundan doğan hakları ile garanti sözleşmesinden doğan hakları birbirinden bağımsızdır ve bu haklar yarışma halindedir. Tüketici, hukukî sebeplerden dilediğine dayanarak kanundan veya sözleşmeden doğan haklarını kullanabilir. Tüketicilere verilen garanti taahhüdü onun yasal tekeffül hükümlerine başvurmasını kısıtlayıcı ve ortadan kaldıracı bir etkiye sahip değildir. Ancak uygulamada müteşebbisler, tüketiciyi garanti taahhütlerine yönlendirmekte ve böylece tüketiciyi kanundan doğan sözleşmeden dönme ve değiştirme

¹⁴² Bkz. yuk. VII C.

gibi etkin haklar dışında ücretsiz onarım hakkını kullanmaya yönlendirmektedirler¹⁴³. Yargıtay da tüketicinin talebini kime karşı ve hangi hukukî sebebe dayanarak ileri sürdüğüne bakmaksızın garanti hükümlerini uygulamaktadır¹⁴⁴.

Tüketicinin talebini hangi hukukî sebebe dayandırdığı zamanaşımının durması ve kesilmesi bakımından önemlidir. Bu noktada ilk tespitimiz, tüketicinin yasal tekeffül sorumluluğuna dayanarak herhangi bir sebeple zamanaşımının kesilmesi garanti süresini durdurmayacağı gibi, tüketicinin garantiden doğan haklarını kullanması için de zamanaşımını kesmez. Keza aynı şekilde garanti taahhüdüne dayanılarak bir hakkın kullanılması, dava edilmesi veya garanti eden tarafından borcun ikrar edilmesi yasal tekeffül sorumluluğundan doğan seçimlik haklar yönünden zamanaşımını kesmez.

Özel önem taşımasıyla nedeniyle zorunlu garantide ücretsiz onarım hakkının kullanılmasının zamanaşımını kesmesi üzerindeki etkisi üzerinde durmak gerekecektir. Yukarıda da ifade edildiği üzere müteşebbisin ücretsiz onarım taahhüdü veya malın ücretsiz onarılması yasal tekeffül sorumluluğu bakımından borcun ikrarı niteliğinde olduğundan o ayıp bakımından zamanaşımını kesmektedir¹⁴⁵. Müteşebbisin ayıbı ücretsiz giderme taahhüdünde bulunmaksızın sırf malın ayıplı olup olmadığının tespiti için onda bulunduğu süre zarfında ise yasal tekeffül zamanaşımını durmaz ve de kesilmez.

Tüketicinin ücretsiz onarım hakkını garanti taahhüdüne dayandırması durumunda ise, malın müteşebbis tarafından onarılmasıyla garanti eden taahhüdünü yerine getirmiş olur. Malın garanti süresi içinde tekrar arızalanması durumunda malı onarmak yine garanti edenin borcudur. Müteşebbisin malın ayıplı olduğunu kabul etmemesi halinde ise, tüketicinin maldaki aksaklıkla işlemeye başlayan zamanaşımını kesebilmesi için uyumsuzluğun miktarına

¹⁴³ **Aydoğdu**, Murat; “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözleşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım ve Bu Konudaki Önerilerimiz”, DEÜHFD, Cilt: 15, Sayı: 2, 2013 (Basım Yılı: 2014), (Yenilikler), s. 16.

¹⁴⁴ Y. HGK., 22.6.2005, E. 2005/4-309, K. 2005/391; Y. 13. HD. 22.12.2005, E. 2005/13120, K. 2005/19103; Y. HGK. 21.10.2009, E. 2009/4-441, K. 2009/444 (**Atamer/İnceoğlu**, s. 60).

¹⁴⁵ Bkz. yuk. V C 2 a.

göre hakem heyetine başvurması veya dava açması gerekecektir. Garanti veren, malın garanti süresi sona erdikten sonra ortaya çıkan ayıpları ise gidermek zorunda değildir.

Garanti Belgesi Yönetmeliğinde tamirde geçen sürenin garanti süresine ekleneceği ifade edilmektedir (m. 6/III). Bu durumda garanti süresinin hesabında tamirde geçen süre hesaba katılmaz, süre durur. Duran süre, malın tamiri için gereken azamî sürenin aşılması (m. 9/I b) veya tamirinin mümkün olmadığı, yetkili servis istasyonu, satıcı, üretici veya ithalatçı tarafından bir raporla belirlenmesi (m. 9/I c) halinde kaldığı yerden yeniden işlemeye başlar. Maldaki aksaklığın ayıp sonucu değil de, kullanım hatası kaynaklı olması durumunda tüketici garantiden doğan haklarını kullanamayacaktır. Arızalarda kullanım hatasının bulunup bulunmadığının, yetkili servis istasyonları, yetkili servis istasyonunun mevcut olmaması halinde sırasıyla; malın satıcısı, ithalatçısı veya üreticisinden birisi tarafından mala ilişkin azamî tamir süresi içerisinde düzenlenen raporla belirlenmesi ve bu raporun bir nüshasının tüketiciye verilmesi zorunludur (Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 11/II). Malın servis istasyonunda bulunduğu bu süre zarfında garanti süresi duracaktır.

Tüketicinin TKHK m. 56/III'de atıf yaptığı seçimlik hakların kullanılmasının zamanaşımının durması ve kesilmesinin üzerindeki etkilerinden de söz etmek gerekir. Maddeye göre; tüketici malın garanti süresi içinde tekrar arızalanması veya tamiri için gereken azamî sürenin aşılması veya tamirinin mümkün bulunmadığının anlaşılması hâllerinde halinde, sözleşmeden dönme, bedelden indirim veya değiştirme haklarını kullanabilmektedir. Lâkin tüketicinin yasal tekeffül sorumluluğundan doğan bu hakların canlanabilmesi için aksaklığın garanti süresi içinde ortaya çıkmış olması gerekir. Garanti süresi sona erdikten sonra malın yeniden arızalanması durumunda tüketicinin değiştirme, sözleşmeden dönme ve bedelden indirim haklarını kullanması mümkün değildir. Zira garanti süresinin dolmasıyla muhatabın borcu sona erer. Muhatap yalnızca garanti süresi içinde ortaya çıkan aksaklıkları gidermekle yükümlüdür.

TKHK m. 56/III'de tüketicinin TKHK m. 11'de yer alan seçimlik haklardan onarım hakkını kullanması halinde yasal tekeffülden doğan diğer

haklarını kullanabileceği ifade edilmektedir. Bu düzenlemenin lafzı isabet-sizdir¹⁴⁶. Şöyle ki; tüketiciye bir mal veya hizmete ilişkin garanti verilmesi durumunda tüketicinin sözleşmesel garantiden doğan hakları ile yasal tekeffülden doğan hakları yarışma halindedir. Tüketici, yasal tekeffül sorumluluğundan doğan ücretsiz onarım hakkını kullanabileceği gibi, garanti taahhüdüyle kendisine tanınan ücretsiz onarım hakkını da kullanabilir. Kanun koyucu, bu hakların yarıştığını göz ardı ederek, tüketicinin yasal tekeffülden doğan onarım hakkını kullanması halinde, TKHK m. 56/III'deki koşulların varlığı halinde, diğer haklarını kullanabileceğini düzenlemiştir. Oysa tüketicinin yasal tekeffül sorumluluğuna dayanarak birer alacak hakkı olarak nitelendirdiğimiz ücretsiz onarım hakkının kullanılması ve bunun belirli bir sürede¹⁴⁷ yerine getirilmemesi halinde, tüketici, yasal tekeffülden doğan diğer haklarına zamanaşımı süresi içinde başvurabilecektir. Ayrıca yasal tekeffül sorumluluğunda tüketici, ücretsiz onarım hakkını hiç kullanmadan da doğrudan kanundaki diğer seçimlik haklarını kullanabilmektedir. Buna karşılık, tüketicinin zorunlu garantiye dayanması halinde, öncelikle ücretsiz onarım hakkını kullanması zorunlu olup, bu hakkın kullanılması halinde ise, onun diğer seçimlik hakları kullanabilmesi malın garanti süresi içinde tekrar arızalanması, tamir için gerekli azamî sürenin aşılması veya tamirinin mümkün olmamasına bağlıdır. Sonuç olarak, tüketicinin ücretsiz onarım hakkı ya

¹⁴⁶ Maddenin kaleme alınmış tarzını haklı olarak eleştiren **Gümüş** de, kanun koyucunun yasal tekeffül sorumluluğu ile bağımsız akdî sorumluluğu birbirine karıştırdığını, yasal tekeffül sorumluluğunun tüketiciye bir kısım seçimlik haklar ve bunlara bağlı tazminat alacağı sağlarken; akdedilmiş sözleşmeye (garanti belgesine) dayalı garanti sorumluluğunun tüketici için malın onarımı ve değişimine dayalı ayın olarak ifa edilen bir tazminat alacağı öngördüğünü ifade etmiştir (Tüketici, s. 119).

¹⁴⁷ Tüketicinin yasal tekeffül hükümlerine dayanarak ücretsiz onarım hakkını kullanması halinde, onarımın hangi süreler içinde yapılmazsa tüketicinin diğer seçimlik haklarını kullanabileceği kanunda düzenlenmiştir. Buna göre; Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi haklarından birinin seçilmesi durumunda bu talebin satıcıya, üreticiye veya ithalatçıya yöneltilmesinden itibaren azamî otuz iş günü, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda ise altmış iş günü içinde yerine getirilmesi zorunludur. Ancak, bu Kanunun 58 inci maddesi uyarınca çıkarılan yönetmelik eki listede yer alan mallara ilişkin, tüketicinin ücretsiz onarım talebi, yönetmelikte belirlenen azamî tamir süresi içinde yerine getirilir. Aksi hâlde tüketici diğer seçimlik haklarını kullanmakta serbesttir (TKHK m. 11/IV).

yasal tekeffülden ya da garanti taahhüdünden doğar, yani haklardan birinin dayanağı yasa iken, diğerinin dayanağı ise sözleşmedir. Kanaatimizce, burada lafzî yorum yapmaksızın, TKHK m. 56/III'deki tüketicinin kullandığı onarım hakkının dayanağını, hükmün düzenlendiği yer bakımından da garantiden doğan onarım hakkı olarak anlamak gerekir¹⁴⁸.

Tüketicinin hakkını dayandırdığı hukukî sebep yasal tekeffül zamanlaşımı ve garanti süresinin hesabı bakımından önemlidir. Tüketicinin, yasal tekeffülden doğan onarım hakkını kullanması halinde, malı onarma taahhüdü veya malın ücretsiz onarımı ayıba karşı tekeffül borcunun ikrarı sayılıp o ayıp bakımından zamanlaşımını keser. Zira müteşebbisin borcu, malın veya hizmetin ayıplı olması durumunda bu ayıptan dolayı sorumlu olma borcudur. Müteşebbisin ayıptan dolayı sorumlu olması için tüketicinin kullandığı seçimlik hakkın bir önemi yoktur. Oysa zorunlu garanti taahhüdünde garanti verenin borcu, malda garanti süresi içinde ortaya çıkabilecek arızaları malın onarımı şeklinde tezahür eden ve ayın olarak ifa edilen bir tazminat borcudur ve müteşebbis o malı onardığı sürece borcu sona erer¹⁴⁹. Dolayısıyla tüketicinin garanti sözleşmesinden doğan onarım hakkını kullanması ve malın onarılması halinde garanti süresinin veya zamanlaşımının durması ve kesilmesi söz konusu olmaz, sadece tamirde geçen süre, garanti süresine eklenir. Tüketicinin hukukî sebep belirtmeksizin ücretsiz onarım hakkını kullandığı durumlarda müteşebbis malın ücretsiz onarımıyla zamanlaşımının kesilmesini istemiyorsa, tüketicinin hakkını hangi hukukî sebebe dayandırdığını ispat etmelidir.

SONUÇ

6502 sayılı Kanundaki yasal tekeffül sorumluluğunda seçimlik hakların kullanılması *-hakkın niteliğine bakılmaksızın-* zamanlaşımına tabi tutulmuştur. Kanunda zamanlaşımının başlangıcı bakımından malın teslimi ve hizmetin ifa tarihi esas alınmıştır. Kanunda ayıplı mal ve hizmetten doğan zamanlaşımı süreleri belirlenmiştir. TKHK'nın ayıptan sorumlulukta zamanlaşımı sürelerine ilişkin hükümlerin nisbî emredici nitelikte olması nedeniyle,

¹⁴⁸ Karş. **Gümüş**, Tüketici, s. 119.

¹⁴⁹ Karş. **Gümüş**, Tüketici, s. 119.

bu sürelerin taraf iradeleriyle kısaltılması, *-ikinci el satışlarda iki yıl olan zamanaşımı süresinin sözleşmeyle bir yıla indirilebilmesi dışında-* mümkün değildir. Ayrıca kanunlarda daha uzun bir zamanaşımı öngörülmüşse daha uzun olan zamanaşımı süresinin uygulanması gerekecektir. Zamanaşımının durması ve kesilmesine ilişkin özel hükümler ihdas edilmediğinden bu hususlara ilişkin genel hükümler uygulanacaktır. Tüketicinin kanundan doğan seçimlik hakları kullanması bir dava açılmasını gerektirmediği halde, malın teslimi veya hizmetin ifasıyla başlayan zamanaşımının kesilebilmesi için muhatabın borcunu ikrar etmesi veya tüketicinin hakem heyetine başvurusu ya da dava açması gerekecektir. Tüketicinin seçimlik haklarını kullandığı ve bunu muhatapla müzakere ettiği zaman dilimi içinde zamanaşımının durmasına ilişkin bir hüküm bulunmaması önemli bir eksikliklerdir. Bu tür durumlarda hakkın kötüye kullanılması yasağı (TMK m. 2/II) tüketiciyi koruma işlevi görür.

Tüketicinin kanundan doğan seçimlik hakkını kullanması, diğer seçimlik haklar bakımından da zamanaşımını durduracak veya kesecektir. Ayıplı mal ve hizmetten birden fazla kişinin müteselsil sorumlu olduğu durumlarda da sorumlulardan birine karşı zamanaşımının kesilmesi, diğerlerine karşı da zamanaşımının kesilmesine yol açacaktır.

Müteşebbisler yasal tekeffül sorumluluğu yanında, sundukları mal ve hizmetler bakımından sözleşmesel garanti taahhütleri vermektedirler. Böyle bir durumda, garanti süresinin yasal tekeffül sorumluluğu için kanunun öngördüğü zamanaşımı süresinden uzun olması halinde, yasal tekeffül sorumluluğunun da garanti süresi kadar uzadığı varsayılır. Bu durumda, tüketicinin yasal tekeffül sorumluluğundan doğan hakları ile garanti sözleşmesinden doğan hakları yarışma halindedir ve dolayısıyla tüketici mal veya hizmette bir ayıbın ortaya çıkması halinde dilediği hukukî sebebe dayanarak haklarını kullanabilir. Tüketicinin yasal tekeffül sorumluluğuna dayanarak seçimlik haklarından birini kullanmasıyla zamanaşımının kesilmesi, garanti süresini durdurmayacağı gibi, tüketicinin garantiden doğan haklarını kullanması da yasal tekeffül sorumluluğunda zamanaşımını kesmez. Keza aynı şekilde garanti taahhüdüne dayanılarak bir hakkın kullanılması, dava edilmesi veya garanti eden tarafından borcun ikrar edilmesi yasal tekeffül sorumluluğundan doğan seçimlik haklar yönünden zamanaşımını kesmez.

Garanti süresi, kanaatimizce bir tespit süresidir ve dolayısıyla tüketicinin ayıptan doğan hakları kullanma süresi ayıbın tespit edildiği andan itibaren başlar. Tüketicinin garantide öngörülen haklarını garanti süresi içinde kullanması şart değildir. Ancak işin niteliği ve dürüstlük kuralı gereği tüketicinin ortaya çıkan aksaklığı makûl süre içinde muhabata bildirmesi gereklidir, aksi halde tüketicinin talebi, duruma göre, hakkın kötüye kullanılması yasağına tabi olacaktır (TMK m. 2/II). Bu, hem bağımsız olmayan teminat hükümleri hem de bağımsız garanti sözleşmeleri bakımından geçerlidir. Lâkin, tüketicinin garantiden doğan haklarını belirli bir süre içinde kullanabilmesi bakımından bağımsız olmayan teminat hükümleri ile bağımsız garanti sözleşmeleri bakımından bir ayırımı gitmek gerekecektir. Bağımsız olmayan teminat hükümlerinde zamanaşımı, hakkın niteliğine bakılmaksızın, o tüketici işlemi için öngörülen zamanaşımına tabi olurken, bağımsız garanti taahhütlerinde tüketici, ayıp ortaya çıkıp tespit edildikten sonra, ücretsiz onarım, değiştirme ve diğer alacak hakları bakımından on yıllık genel zamanaşımı süresi (TBK m. 146) içinde sözleşmeden doğan haklarını kullanabilecektir. Bu aşamadan sonra ise zamanaşımının durmasına ve kesilmesine ilişkin genel kurallar uygulanacaktır. Tüketicinin garanti taahhüdüne dayanarak onarım hakkını kullanması durumunda ve TKHK m. 56/III'deki koşulların varlığı halinde kendisine tanınan; sözleşmeden dönme, bedelden indirim gibi yenilik doğuran haklar ise, bu hakların hangi süre içinde kullanılacağına dair kanunda bir süre öngörülmediğinden, garanti taahhüdünde bir süre öngörülmüşse bu süre içinde, süre öngörülmemişse, muhabatın vereceği uygun bir süre içinde veya hakkın etkisizleşmesine kadar kullanılabilir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Akçaal**, Mehmet/**Uyumaz**, Alper; “6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Bazı Hükümlerine (m. 1-16) İlişkin Bir İnceleme”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 2, 2013, s. 241-276.
- Akçay**, Ergin; Türk Borçlar Kanununa Göre Zamanaşımı, XII Levha Yayınları, İstanbul 2010.
- Akıncı**, Şahin; Ayıplı Mal ve Hizmetlere Karşı Tüketicinin Korunması, Cemre Yayınları, Konya 1998.
- Aral**, Fahrettin/**Ayrancı**, Hasan; Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.
- Arbek**, Ömer; Satım Konusu Ayıplı Malın Tamir Edilmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2005.
- Aslan**, Yılmaz; 6502 sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 4. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa 2014.
- Atamer**, Yeşim/**İnceoğlu**, Murat; Satım Sözleşmesinde Tüketicinin Seçimlik Hakları ve Avrupa Birliği Hukuku ile Uyumu Sorunu, Otomotiv Distribütörleri Derneği Yayını, İstanbul 2012.
- Atamer**, Yeşim/**Baş**, Ece; “Avrupa Birliği Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak 6502 sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Satım Sözleşmesinde Ayıptan Sorumluluk”, İstanbul Barosu Dergisi, Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, Cilt: 88, Özel Sayı 1, 2014, s. 19-61.
- Atasoy**, Ömer Adil/**Taşkın**, Mustafa/**Acar**, Hakan; Tüketiciyi Koruma Hukuku, 2. Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara 2000.
- Ayan**, Nurşen, “Taşınır Satımında Satıcının Kanundan Doğan Ayıba Karşı Tekeffül Borcu”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:15, Sayı: 1, 2007, s. 11-38.
- Aydoğdu**, Murat; Konut Finansman Sistemi (Mortgage), Adalet Yayınevi, Ankara 2010, (Konut).

- Aydoğdu**, Murat; “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözleşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım ve Bu Konudaki Önerilerimiz”, DEÜHFD, Cilt: 15, Sayı: 2, 2013 (Basım Yılı: 2014), s. 1-62, (Yenilikler).
- Aydoğdu**, Murat/**Kahveci**, Nalan; Türk Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, İleri Kitabevi, 1. Baskı, İzmir 2013.
- Baykan**, Renan; Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Eksik ve Aksak Yönleri ile Tadiline İlişkin Çözüm Önerileri, İstanbul Ticaret Odası Yayını, Yayın No: 2008-27, İstanbul 2008.
- Bilge**, Necip; Borçlar Hukuku, Özel Borç Münasebetleri, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara 1971.
- Bilgen**, Mahmut; Özel Hukukta Zamanaşımı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.
- Bucher**, Eugen; Obligationenrecht, Besonderer Teil, 3. Auflage, Zürich 1988.
- Buz**, Vedat; Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Yetkin Yayınları, Ankara 2005.
- Çabri**, Sezer; Konut Finansmanı Sözleşmeleri, XII Levha Yayınları, İstanbul 2010.
- Demir**, Mehmet; “Tüketim Mallarının Satımındaki Garantilere İlişkin AB Yönergesi ve Ülkemizdeki Yasal Düzenleme”, AÜHFD., C. 54, S. 3, 2005, s. 23-51.
- Deryal**, Yahya; Tüketici Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008.
- Edis**, Seyfullah; Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1963.
- Ellenberger**, Jürgen; in: Palandt Kommentar, Bürgerliches Gesetzbuch, 72. Auflage, Verlag C.H. Beck, München 2013.
- Erdem**, Mehmet; Özel Hukukta Zamanaşımı, XII Levha Yayınları, İstanbul 2010.

- Eren**, Fikret; Borçlar Hukuku, Genel Hükümler (6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış), Yetkin Yayınları, 14. Baskı, Ankara 2012.
- Ergenekon**, Yılmaz; Türk Borçlar Hukukunda Müruru Zamanın Kat'ı (Ve Tatili İle Mukayesesi), Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara 1960.
- Erlüle**, Fulya; "Tüketim Mallarının Satımı Sözleşmesi ve Bu Mallara İlişkin Olarak Verilen Garantiler Hakkında Yönerge", Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan, Seçkin Yayınevi, Ankara 2004, s. 419-434.
- Feyzioğlu**, Feyzi Necmeddin; Borçlar Hukuku, Akdin Muhtelif Nevileri (Özel Borç İlişkileri), Cilt I, 4. Bası, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1980.
- Gümüş**, Mustafa Alper; Borçlar Hukuku, Özel Hükümler, 3. Bası, Cilt I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, (Borçlar Özel).
- Gümüş**, Mustafa Alper; 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Cilt 1 (Madde: 1-46), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014. (Tüketici I)
- Honsell**, Heinrich; Obligationenrecht, Kurzkomentar, Art. 1-529, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2008.
- İlhan**, Cengiz; Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, TBB Yayınları, Ankara 2006.
- Kapancı**, Kadir Berk; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Açısından Satış Hukukunda Ayıptan Doğan Sorumluluk ve Sözleşmesel Garanti Taahhütleri, XII Levha Yayınevi, İstanbul 2012.
- Kara**, İlhan; Tüketici Hukuku, Engin Yayınevi, Ankara 2012.
- Kaya**, Ferman; "Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun", İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 88, Sayı: 2014/1, Ocak-Şubat 2014, s. 71-80.
- Müller-Chen**, Marcus; in: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Art. 184-318 OR, 2. Auflage, Schulthess Verlag, Zürich-Basel-Genf 2012.
- Oğuzman**, Kemal/Öz, Turgut; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt: 1, 11. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.

- Oğuzman**, Kemal/**Seliçi**, Özer/**Oktay-Özdemir**, Saibe; Eşya Hukuku, 15. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2012.
- Özkaya**, Eraslan; Özel Hukukumuzda Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012.
- Petek**, Hasan; “Tıbbi Müdahalelerden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Uygulanması”, Prof. Dr.M. Polat Soyer’e Armağan, DEÜHFD Özel Sayı, C.II, 2013 (Basım Yılı: 2014), s. 969-1017.
- Reisoğlu**, Seza; Garanti Mukavelesi, Ajans Türk Matbaası, Ankara 1963.
- Serozan**, Rona; Sözleşmeden Dönme, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2007.
- Şahiniz**, Salih C.; Tacirler Arası Ticari Satımlarda Satıcının Ayıplı İfadan (Ayıplı Mal Tesliminden) Sorumluluğu, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008.
- Tonner**, Klaus; in: **Tamm**, Marina/**Tonner**, Klaus (Hrsg.); Verbraucherrecht, Nomos Verlag, Baden-Baden 2012.
- Tandoğan**, Halûk; Garanti Mukavelesi (Mahiyeti ve Benzeri Hukukî Münasebetlerden Tefriki), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1959, (Garanti).
- Tandoğan**, Halûk; Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Cilt: I/1, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, 4. Bası, Olgaç Matbaası, Ankara 1985, (Cilt I/1).
- Tekinay**, Selahattin Sulhi/**Akman**, Sermet/**Burcuoğlu**, Haluk/**Altıp**, Atilla; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993.
- Tiryaki**, Betül; Tüketicinin Korunması Hukuku Açısından Ayıplı Hizmetten Doğan Sorumluluk, Yetkin Yayınları, Ankara 2007.
- Tunçomağ**, Kenan; Borçlar Hukuku, II. Cilt, Özel Borç İlişkileri, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1974.
- Weidenkaff**, Walter; in: Palandt Kommentar, Bürgerliches Gesetzbuch, 72. Auflage, Verlag C.H. Beck, München 2013.

- Yavuz**, Cevdet; Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu, Beta Yayınevi, İstanbul 1989, (Satım).
- Yavuz**, Cevdet; Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümleri, Beta Yayınevi, 7. Baskı, İstanbul 2009, (Borçlar).
- Yavuz**, Cevdet; Borçlar Hukuku Dersleri, Özel Hükümler, 9. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2011, (Dersler).
- Yavuz**, Nihat; Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.
- Yıldırım**, Abdulkerim; Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, XII Levha Yayınları, İstanbul 2009.
- Zevkliler**, Aydın/**Aydoğdu**, Murat; Tüketicinin Korunması Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2004.
- Zevkliler**, Aydın/**Gökyayla**, K. Emre; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 13. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2013.